

నమక చమకాలు

(తెలుగు టీక)

డా.తాడేపల్లి పతంజలి

అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్ ఇన్ తెలుగు

ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల

పటాన్ చెరువు- మెదక్ జిల్లా

Patanjali1576@gmail.com

ఓం నమో భగవతే' రుద్రాయ

ఓం నమో భగవతే' రుద్రాయ

అత్యంత శక్తిమంతమైన వేద మంత్రంగా నమకానికి ప్రసిద్ధి. నమకానికి రుద్రప్రశ్న అని ఇంకో పేరు. రుద్రుడి యొక్క పేర్లను స్మరించి 'నమః' అని ఈ మంత్రాలలో చెబుతారు కనుక దీనికి 'నమకం' అని పేరు వచ్చింది. జప, హోమ అర్చనాదులలో నమక మంత్రాలు చెప్పి, స్వామి వారి రుద్రత్వాన్ని విడిపిస్తారు. ఆయనను శివునిగా మార్చిన పిమ్మట కోరిన ఫలితాలు పొందటానికి చమకము చదువుతారు. నమక చమకములను కలిపి చెబితే రుద్రమంటారు.. ఈ నమక మంత్ర పాఠాలకి, అర్ధాలకి శ్రీకంచి కామకోటిపీఠం వారు ఆంగ్లంలో ప్రచురించిన శ్రీరుద్రం (అనువాదకులు: శ్రీ పిఆర్ కన్నన్), మరియు శ్రీ భట్ట భాస్కర, సాయణ, శ్రీ శంకరాచార్య మహానుభావులు శ్రీరుద్రానికి రచించిన భాష్యాలను కలగలిపి ఆంగ్లంలో ప్రచురించిన డా. వి.సదా గోపన్ గారి శ్రీ రుద్ర వ్యాఖ్యానం ఆధారం. ప్రస్తుతము నమకమంత్రాలకి తెలుగులో అర్థ విశేషాలు వాటి సాయంతో వరుసగా అందించటానికి ప్రయత్నిస్తాను.)

01

నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఉతోత ఇషవే నమః |

నమస్తే అస్తు ధన్వనే బాహుభ్యాముత తే నమః|

नमस्ते रुद्र मन्यव उतोत इषवे नमः ।

नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः ॥

ప్రతి పదార్థం

రుద్ర = ఓ శివా!, తే= నీ యొక్క, మన్యవే= కోపానికి, నమః= నమస్కారం.,తే= నీ యొక్క, ఇషవే= బాణానికి, నమః= నమస్కారం., తే= నీ యొక్క, ధన్వనే= ధనుస్సుకు, నమః +అస్తు= నా నమస్సు ఉండు గాక!, ఉత= ఇంకా, తే= నీ యొక్క, బాహుభ్యాం= చేతులకు, నమః= నమస్కారం.

విశేషాలు

1. మూల మంత్రంలో 'మన్యవ' అని మాత్రమే ఉంది. అర్థ వివరణలో మన్యవే వచ్చింది.
2. ఓ రుద్రా ! నీ కోపానికి, బాణానికి, నీధనుస్సుకు , చేతులకు నమస్కారమని భావం.

02

యాత ఇషుః శివతమా శివం బభూవ తే ధనుః |

శివా శరవ్యా యా తవ తయా నో రుద్ర మృడయ |

यात इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते धनुः ।

शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय ॥

ప్రతి పదార్థం

రుద్ర= రుద్రుడా ! , తే= నీ యొక్క , యా ఇషుః= ఏ బాణమయితే ఉన్నదో అది , శివతమా = చాల శుభాన్ని కలిగిస్తుంది., తే ధనుః= నీ యొక్క ధనుస్సు , శివం బభూవ= శుభాన్ని కలిగిస్తుంది., తవ= నీయొక్క , యా శరవ్యా= ఏ గుటీ (లక్ష్మము)అయితే ఉన్నదో అది , శివా= శుభమైనది. , తయా=ఆ బాణము, ధనుస్సు, గుటీ మొదలయిన వాటి చేత , నః= మాకు , మృడయ= సంతోషము కలిగించవలసినదిగా ప్రార్థన.

విశేషాలు

1. యాత ఇషుః అని పాఠం. . కాని అర్థం చెప్పుకొనేటప్పుడు యాతే ఇషుః (తే యా ఇషుః) అని పెద్దలు చెప్పారు.
2. భక్తులను సంతోష పెట్టువాడు కనుక శివునికి మృడుడని పేరు. ఈ మంత్రంలో ఆయన పేరుకు సంబంధించిన మృడయ' వాడటం గమనార్హం.

03

యా తే రుద్ర శివా తనూరఘారాపాపకాశిని

|

తయా నస్తనువా శంతమయా గిరిశంతాభిచాకశీః

या ते रुद्र शिवा तनूरघोरापापकाशिनी ।

तया नस्तनुवा शन्तमया गीरिशन्ताभिचाकशी

॥

ప్రతి పదార్థం

రుద్ర= ఓ శివా !

తే= నీయొక్క

అఘారా = ఘోరము కాని , (భయంకరము కాని)

శివా= శుభాన్ని ప్రసాదించేదయిన

అపాప కాశిని= ఆత్మ జ్ఞానాన్ని ప్రసాదించేదయిన

యా తనుః = ఏ నీశరీరం ఉన్నదో (నీ శరీరం ఘోరము కానిది,ఆత్మ జ్ఞానాన్ని , శుభాన్ని ప్రసాదించేదని భావం)

శాంత మయా తనువా = శాంతిమయమైన ఆ శరీరముతో

గిరిశంత= ఓ పరమేశ్వరా !

నః= మాకు (మమ్ములను)

అభిశాకశీః= ఆశీర్వాదింపుము.

విశేషాలు

01. ఈ మంత్రంలో మానవుని ముక్తి కోరబడుతోందని శంకర భగవత్పాదులు చెప్పారు.

02. అఘోరమంటే మిగుల భయంకరమని, శివుని ముఖములలో ఒకటని అర్థాలున్నాయి. కాని ఇక్కడ అఘోరానికి భయంకరము కాని అని అర్థం చెప్పుకోవాలని పెద్దలు చెప్పారు. ఘోరమంటే ఆయుధాలతో భయం పుట్టించేది. అఘోరమంటే అలా భయంకరించనిది.

03. గిరిశంత = కైలాసగిరిలో నివసించి ప్రాణులకు శాంతి ఇచ్చువాడు కనుక శివుడు గిరిశంతుడు.

04. గిరి శాంత అను పాఠము కూడా ఉంది.

04

యామిషుం గిరిశంత హస్తే బిభర్ష్యస్తవే |

శివాం గిరిత్ర తాం కురు మా హిం సీః పురుషం జగత్ |

यामिषुं गिरिशन्त हस्ते बिभर्ष्यस्तवे ।

शिवां गिरित्तर तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत् ॥

ప్రతి పదార్థం

గిరిశంత = ఓ శివా !

యాం ఇషుం = (ఏ) నీ బాణము

అస్తవే = శత్రువుల మీదికి వదులుటకు

హస్తే = చేతిలో

బిభర్షి = ధరించి ఉన్నావు.

గిరిత్ర = కైలాసములో నివాసముండి, దానిని రక్షించే వాడివి.

తాం = ఆ బాణము

శివాం కురు = నాకు శుభాన్ని ప్రసాదించుగాక!

పురుషం = నాకు సంబంధించిన వ్యక్తులకు

జగత్ = స్థావర జంగమాత్మకమైన ప్రపంచానికి

మా హింసీః = హాని చేయకు.

05

శివేన వచసా త్వా గిరిశాచ్ఛావదామసి |

యథా నః సర్వమిజ్జగదయక్ష్మం సుమనా అసత్ |

शिवेन वचसा त्वा गिरिशच्छा वदामसि ।

यथा नस्सर्वमिज्जगदयक्ष्मं सुमना असत् ॥

ప్రతి పదార్థం

గిరిశ= ఓ పరమేశ్వరా !

త్వా= నిన్ను

అచ్ఛా=పొందుటకు

శివేన వచసా= శుభకరమైన మాటలతో

యథా= ఎట్లు

నః= మాకు

సర్వం జగత్ ఇత్= ఈ స్థావర జంగమాత్మకమైన ప్రపంచము

అయక్ష్మం= రోగములు లేకుండా

సుమనః= మంచి మనస్సులతో

అసత్= ఉండేటట్లుగా

వదామసి= మేము ప్రార్థించుచున్నాము

తాత్పర్యము

పరమేశ్వరా ! నిన్ను శుభకరమైన మాటలతో పొందాలని , రోగాలు లేకుండా ఈ చరాచర జగత్తు ఉండాలని మేము మంచి మనస్సులతో ప్రార్థించుచున్నాము.

విశేషాలు

1.మన సంస్కృతి యొక్క గొప్పతనం ఈ అయిదవ మంత్రంలో స్పష్టంగా కనబడుతోంది. నేనొక్కడిని కాదు -అందరం బాగుండాలని , రోగాలు లేకుండా ఉండాలని కోరుకోవటం మన మనస్సుల గొప్పతనం.

2.సాయణుడు అచ్ఛా అను పదానికి పొందుట అను అర్థమిచ్చాడు.

06

అధ్యవోచదధివక్తా ప్రథమో దైవ్యోభిషక్ |

అహీంశ్చ సర్వాన్ జంభయన్ సర్వాశ్చ యాతుధాన్యః|

अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् ।

अहींश्च सर्वान् जम्भयन् सर्वाश्च यातुधान्यः ॥

ప్రతి పదార్థం

అధివక్తా=దేవతల తరపున పక్షపాతముగా మాట్లాడువాడు ;

ప్రథమః= శ్రేష్టుడు;

దైవ్యః= దేవతలయందు కూడా అంతర్యామిగా ఉండువాడు

భిషక్ = వైద్యుడు (భవరోగములను నిర్మూలించువాడు)

సర్వాన్ అహీంశ్చ= అన్ని రకముల విషసర్పములనుండి

స ర్వాశ్చ యాతుధాన్యః= అన్ని రకాల రాక్షసులనుండి

జంభయన్= పాపములనుండి(నాశనములనుండి)

అధ్యవోచత్ = నాకు అనుకూలముగా మాట్లాడుగాక! (అనగా శివుడు అన్ని రకాల పీడలనుండి నన్ను రక్షించుగాక అని భావం)

విశేషాలు

1. పరమేశ్వరుని ధ్యానించువారికి పాపాలన్ని నశిస్తాయి. దీనిని 'జంభయన్ అధ్యవోచత్ ' గా చెప్పబడింది.

2.మహర్షి బోధాయణుడు ఈ మంత్రాన్ని కవచంగా పేర్కొన్నాడు.

7

అసౌ యస్తామ్రో అరుణ ఉత బభ్రుః సుమంగళః |

యే చేమాం రుద్రా అభితో దిక్షు శ్రితాః సహస్రశో వైషాం హేడ ఈమహే |

असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुस्सुमङ्गलः ।

ये चे माँ रुद्रा अभितो दिक्षु श्रिताः सहस्रशो वैषाँ हेड ईमहे

యః= ఏపరమేశ్వరుడు (సూర్య స్వరూపుడు)

తామ్రః= ఎర్రనివాడో (ఉదయకాలమున)

అరుణః= ఇంచుక ఎరుపు రంగు కలిగిన వాడో(ఉదయకాలము కొంచెము గడిచిన తర్వాత)

ఉత= ఇంకా

బభ్రుః= బంగారు రంగు కలిగినవాడో (మరికొంత సమయము తర్వాత)

సుమంగళః= చక్కని శుభాలనిచ్చువాడో

అసౌ= సూర్యునివలె ప్రకాశిస్తూ

ఇమాం= ఈ భూమికి

అభితః దిక్షు = నాలుగు దిక్కుల

శ్రితః= నిలిచి ఉన్నవాడో

సహస్రశః= వేలకొలదిగ

హేడః= కోపపు

యేచ రుద్రాః= రుద్ర స్వరూపాలు కలిగిన వాడో ఆ శివుడు

ఏషాం= కోప తాపాలనుండి

అవ ఈమహే=తనను పొగడెడి నన్ను విడుదల చేయు గాక

విశేషాలు

పరమేశ్వరునికి ఎనిమిది మూర్తులలో ఒకటయిన సూర్యుని గూర్చి ఈ మంత్రంలో పాగడబడింది

వేద విహిత కర్మలు చేయటానికి చాలా సందర్భాలలో మనకు కుదరదు. . అందువలన పరమేశ్వరునికి జనించే కోపాన్ని తగ్గించమని ఈ మంత్రంలో అభ్యర్థన.

8

అసౌ యోవసర్వః సీలగ్రీవో విలోహితః |

ఉత్తైనం గోపా అదృశన్నదృశన్నదహార్యః|

ఉత్తైనం విశ్వా భూతాని స దృష్టో మృడయాతి నః|

असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः ।

उत्तैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः ॥

उत्तैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः ॥

యః= పరమేశ్వరుడు (ఎవడు)

సీల'గ్రీవః= నల్లటి మచ్చ కంఠమందు కలవాడు

విలోహితః= ఎరుపు రంగు కలవాడు

అసౌ= సూర్య మండలంలో కనిపించే ఈ పరమశివుడు

అవసర్పతి=ఆకాశంలో సంచరిస్తుంటాడు

గోపా ఉత= గోపాలకులకు కూడ

ఏనం = సూర్య రూపంలో ఉన్న రుద్రుడు

అదృశన్ = చూడబడతాడు

ఉదహార్యః= అమాయకులైన స్త్రీల చేత కూడా

అదృశన్ = చూడబడతాడు

ఏనం = ఈ రుద్రుడు

విశ్వా భూతాని= అన్ని జీవులు తనవిగా కలవాడు

సః= అతడు (ఆ పరమేశ్వరుడు)

దృష్టః= మాచే చూడబడును గాక

నః= మాకు

మృడయతి= మాకు సౌకర్యము కలిగించుగాక !

విశేషాలు

1.గోపాలకులు శబ్దం సామాన్యులకు ప్రతీక. సామాన్యులకు కూడా శివుడు సూర్య రూపంలో తన దర్శనం కలిగిస్తున్నాడని భావం.

2.పిల్లవాడు మొదలుకొని గొల్లవానివఱకు అను అర్థంలో ఆబాల గోపాలం అను పద బంధం తెలుగులో ఉంది.దీనినే నమకంలో గోపా ఉత (=గోపాలకుల వరకు) అని ప్రయోగించారు.

9

నమో అస్తు నీలగ్రీవాయ సహస్రాక్షాయ మీధుషే

అధో యే అస్య సత్వానో2 హం తేభ్యో2 కరం నమః

नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे ।

अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः ॥

సహస్రాక్షాయ= అనేకమైన కన్నులు కలవానికి

మీధుషే= భక్తుల కోరికలను తీర్చువానికి

నీలగ్రీవాయ= కంఠమందు నల్లని (విష) మచ్చకలిగిన స్వామికి

నమః+ అస్తు= నా నమస్కారములు (ఉండుగాక) ;

అధః= ఇంకా

అస్య సత్వానః= దగ్గరగా ఉన్న ఆ శివుని ప్రమథ గణములు

యే తేభ్యః= = ఎవరయితే ఉన్నారో వారికి కూడా

అహం = నేను

నమః= నమస్సు

అకరం = చేయుచున్నాను.

విశేషాలు

సహస్రాక్షుడు లోని సహస్ర పదం ఇక్కడ వేయి అను అర్థమును కాకుండా అనేకము అను అర్థాన్ని ఇస్తుంది. జీవ స్వరూపమే ఆయన కనుక ఆయన కన్నులు లెక్కించుటకు అసాధ్యమైనవని, అనేకమని భావం .

10

ప్రముంచ ధన్వనస్త్వముభయోరార్త్ని యోజ్ఞ్యామ్ |

యాశ్చ తే హస్త ఇషవః పరాతా భగవో వప !

प्रमुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोरार्त्नियोज्याम् ।

याश्च ते हस्त इषवः पराता भगवो वप ॥

భగవః= ఓ పరమేశ్వరా !

ధన్వనః= నీయుక్కు ధనుస్సు

ఉభయోః అర్త్నియోః = రెండు చివరలు

జ్యాం= నారినుండి

ప్రముంచ= విడుపుము(నారిని ధనుస్సునుండి వేరు చేయుమని భావం)

తే హస్తే= నీ చేతి నుండి

యాః ఇషవః= ఏ బాణములు ఉన్నవో

తాః చ= వాటిని

పరావప= ప్రయోగించకు.

విశేషాలు

పరమశివుని బాణ ప్రయోగము చేయవద్దని ఈ మంత్రంలో విజ్ఞప్తి.

11

అవతత్య ధనుస్త్యం సహస్రాక్ష శతేషుధే !

నిశీర్య శల్యానాం ముఖా శివో నః సుమనాభవ |

अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुधे ।

निशीर्य शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव ॥

సహస్రాక్ష= అనేకమైన కన్నులు కలిగిన ఓ పరమ శివా !

శతేషుధే = అనేకమయిన అమ్ముల పాదులు కలిగిన వాడా !

త్యం ధనుః అవతత్య =నీ నారిని ధనుస్సు నుండి వేరు చేసి

శల్యానాం= బాణములయొక్క

ముఖాః=అంచులు

నిశీర్య=వాడిలేనివిగా చేసి

నః= మాకు

శివః= శుభాన్ని

సుమనాః= మంచి ఆలోచనలను

భవ= అనుగ్రహించు.

విశేషాలు

శివుడు ఈ నమక మంత్రం చదివిన భక్తులకు కష్టాలు రానీయకుండా కాపాడాలనే ప్రార్థన ఈ మంత్రంలో అంతర్లీనంగా కనిపిస్తుంది.

12

విజ్యం ధనుః కపర్దినో విశల్యో బాణవాన్ ఉత |

అనేశన్నస్యేష ఆభురస్య నిషంగధిః |

विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाँ उत ।

अनेशनस्येषव आभुरस्य निषङ्गधिः ॥

కవర్దినే= ఓ పరమశివుడా ! (శివుని జటాజూటము పేరు కవర్దీ. సుఖముచే నిండించునది అని ప్రతిపదార్థం)

ధనుః= ధనుస్సు

విజ్యం= నారినుంచి వేరు చేయి.

బాణావాన్ ఉత = ఇంకా అమ్ములపాదిలో కూడా

విశల్యః= బాణములు లేకుండుగాక !

అస్య= ఈ పరమశివుని యొక్క

ఇషవః= బాణములు

అనేశన్ =శక్తి విహీనములగుగాక !

నిషంగధిః= ఒర నుండి కత్తి తీయకుండుగాక

ఆభుః = నీవు కత్తినుండి వేరు పడుము !

విశేషాలు

ఆయుధాలు, బాణాలు ప్రసక్తి ద్వారా కీడు ఎవరికి కలిగించవద్దనే ప్రార్థన ఇందులో ప్రతీకాత్మకంగా కనిపిస్తుంది.(
నిషంగధిః= కత్తి, ఆభుః= శక్తి లేనిది అగుగాక ! అని ఇంకో అర్థము.)

13

యా తే హితిర్మీధుష్టమ హస్తే బభూవ తే ధనుః' |

తయాస్మాన్ విశ్వతస్త్వమయక్ష్మయా పరిబ్భుజ

या ते हेतिर्मीढुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः ।

तयाऽस्मान् विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिभुज ॥

మీధుష్టమ = భక్తుల కోరికలను తీర్చేవాడా !ఓ శివా !

యా హితిః= కత్తి మొదలైన ఆయుధములు

ధనుః= ధనుస్సు

తే హస్తే= నీ చేతిలో

బభూవ= ఉన్నవి;

అయక్ష్మా = భక్తులకు రోగములు రాకుండా

తయా= ఆ ఆయుధములచేత

త్వం = నువ్వు

అస్మాన్ = మమ్ములను

విశ్వతః= అన్ని రకముల ప్రమాదములనుండి

పరిబ్భుజ= రక్షించుము

ఈ మంత్రంలో శివుని చేతిలో ఉన్న అన్ని ఆయుధములు భక్తులను రక్షించాలని మంత్ర ద్రష్ట కోరుతున్నాడు.

14

నమస్తే అస్త్రాయుధాయానాతతాయ ధృష్టవే |

ఉభాభ్యాముత తే నమోబాహుభ్యాం తవ ధన్వనే |

नमस्ते अस्त्रायुधायानातताय धृष्णवे ।

उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने ॥

పరమేశ్వరా !

అనాతతాయ = చంపనుద్యుక్తము కానివి ;

ధృష్టవే = దిట్ట తనము కలవి అయిన

తే ఆయుధాయ= నీ ఆయుధములకు

నమః + అస్తు= నమస్కారము ;

ఉత= ఇంకా

తేఉభాభ్యాం బాహుభ్యాం = నీ రెండు చేతులకు

తవ ధన్వనే = నీ ధనుస్సుకు

నమః = నమస్కారము ;

విశేషములు

ఆతతాయ అంటే చంపుటకు ఉద్యుక్తుడైన వాడు. వీరాణుగురు - ఇంట నిప్పిడువాడు, విషము పెట్టువాడు, కత్తిగొని నఱకువాడు, ధనము దోచుకొనువాడు, నేల నవహరించువాడు, ఒకని భార్యను జెఱపట్టువాడు.

శక్తి కలిగినప్పటికీ నీ బాణములు ఎవరికీ హాని చేయవని , చేయ వద్దని ఈ మంత్రంలో ప్రార్థన.

15

పరితే ధన్వనో హేతిరస్మాన్-వృణక్తు విశ్వతః|

అథో య ఇషుధిస్తవారే అస్మన్నిధేహి తమ్

परिते धन्वनो हेतिरस्मान् वृणक्तु विश्वतः ।

अथो य इषुधिस्तवारे अस्मन्निधेहि तम् ॥

తే = ఓ పరమేశ్వరా ! ;

ధన్వనః= నీ ధనుస్సు;

హేతిః= ఆయుధము(బాణము);

విశ్వతః= ప్రపంచములోని అన్ని వైపులనుండి ;

అస్మాన్ = మా సమీపమునకు;

పరివృణక్తు= వచ్చునట్లు చేయవద్దు. (ప్రయోగించవద్దు.);

అథ= ఇంకా ;

తవ= నీయొక్క;

యా ఇషుధిః= అమ్ములపాది;

అస్మాత్= మాయొక్క ;

ఆరే= శత్రువులయందు; (అనగా వ్యాధికారకాలైన శత్రువులయందు) ;

నిధేహి= ఉంచుము;

విశేషాలు

ఇంతటితోనమకంలో మొదటి అనువాకం సమాప్తము; -----

(సశేషం)

ఓం నమో భగవతే' రుద్రాయ

నమకం - రెండవ అనువాకం

1

నమో హిరణ్య బాహవే సేనాన్యేదిశాం చ పతయే నమః

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशां च पतये नमः ।

హిరణ్య బాహవే=బంగారమువంటి చేతులు కలవానికి (బంగారపు ఆభరణాలు ధరించిన చేతులు కలవానికి)

సేనాన్యే= (జీవులనే సైన్యానికి) సేనాధిపతికి

దిశాం చ పతయే= దిక్కులకు అధిపతియైన వానికి

నమః= నమస్కారము

బంగారమువంటి చేతులు కలవానికి (బంగారపు ఆభరణాలు ధరించిన చేతులు కలవానికి)జీవులనే సైన్యానికి సేనాధిపతికి, దిక్కులకు అధిపతియైన వానికి నమస్కారము

విశేషాలు

“హిరణ్య బాహవే” సంబోధన అంతరాదిత్య విద్యకు సంబంధించినది. చాందోగ్య ఉపనిషత్ ప్రకారము

సర్వప్రపంచమునకు అధినాయకుడు హిరణ్య బాహువు.

2

నమో వృక్షేభ్యో హరి కేశేభ్యః పశూనాంపతయేనమః

नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमः ।

హరి కేశేభ్యః = ఆకుపచ్చరంగుగల కేశములు ఆకులరూపంలో

కలిగిన (సత్వ, రజస్ , తమో గుణములు ఆకులుగా కలిగిన)

వృక్షేభ్యో = సంసార వృక్ష రూపంలో ఉన్న

పశూనాంపతయే = పశువులకు ప్రభువయిన శివునికి

నమః = నమస్కారము.

ఆకుపచ్చరంగుగల కేశములు ఆకులరూపంలో కలిగిన సత్వ, రజస్ , తమో గుణములు ఆకులుగా కలిగిన

సంసార వృక్ష రూపంలో ఉన్న పశువులకు ప్రభువయిన శివునికి నమస్కారము.

విశేషాలు

1.సాధారణంగా ఆకులు చెట్లకు పైగా ఉంటాయి కాబట్టి వాటిని కేశములుగా చెప్పటం జరిగింది.

2.మానవులు మొదలైన జీవులందరూ తమతమ కర్మలనే తాళ్లతో బంధింపబడి ఉంటారు కనుక వారు పశువులు. వారందరికీ పతి “పశూనాం పతి.”

3

3. నమస్సస్పింజరాయ త్విషీమతే పథీనాంపతయేనమః

नमस्सस्पिञ्जराय त्विषीमते पथीनां पतये नमः ।

సస్పింజరాయ = ఎరుపుమించిన పసుపురంగు((Tawny yellow color) కలిగిన

త్విషీమతే = ప్రకాశించెడు జ్ఞానము కలిగిన

పథీనాం = వైదిక , తాంత్రిక మార్గములకు

పతయే = అధిపతివైన ఓ పరమేశ్వరా !

నమః = నమస్కారము.

ఎరుపుమించిన పసుపురంగు((Tawny yellow color) కలిగిన , ప్రకాశించెడు జ్ఞానము కలిగిన, వైదిక , తాంత్రిక మార్గములకు అధిపతివైన ఓ పరమేశ్వరా ! నమస్కారము.

విశేషాలు

1.సస్పి అనగా లేత గడ్డి . దాని రంగు పసుపు, ఎఱుపురంగులతో కలిసి ఉంటుంది.

2. రెండు మార్గాలకు అధిపతి శివుడైనప్పటికీ వైదిక మార్గాన్ని అనుసరించిన వారు , తాంత్రిక మార్గాన్ని అనుసరించకూడదని హితోక్తి.

04

నమో హరికేశాయోపవీతినే పుష్టానాంపతయేనమః.

नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमः

హరికేశాయ = నల్లని జాత్తు కలిగిన ;

ఉపవీతినే = శుభకరమైన యజ్ఞోపవీతమును ధరించిన;

పుష్టానాంపతయే= జ్ఞానము మొదలైన పదిగుణములతో పరిపుష్టులైన వారికి స్వామియైన పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము;

తాత్పర్యము

నల్లని జాత్తు కలిగిన శుభకరమైన యజ్ఞోపవీతమును ధరించిన, జ్ఞానము మొదలైన పదిగుణములతో పరిపుష్టులైన వారికి స్వామియైన పరమశివునకు నమస్కారము;

విశేషాలు

పుష్టులు పది విధాలు

1.వాక్కు; 2. జ్ఞానము 3. ఇంద్రియాలు 4. ఇల్లు పొలాలు 5. ధనధాన్యాలు 6. సంతానము 7. జంతువులు 8. గ్రామము 9. ధర్మము 10. అణిమాది సిద్ధులు - వీటితో పరిపుష్టులైన వారు అంటే శివుని అనుగ్రహంతో ఈ పుష్టులు లభిస్తాయని ఈ నమక మంత్రంలోని అర్థం.

05

నమో బంధుశాయ వివ్యాధినేన్నా □ □ నాంపతయేనమః □ □

नमो बन्धुशाय विव्याधिनेन्नानां पतये नमः ।

బంధుశాయ =వాహనమైన ఎద్దుపై కూర్చుండి

వివ్యాధినే =శత్రువులను బాగా పీడించు

అన్నానాంపతయే= అన్నములైన ఓషధులను పరిపాలించు ప్రభువయిన శివునకు నమస్కారము.

వాహనమైన ఎద్దుపై కూర్చుండి,శత్రువులను బాగా పీడించు, అన్నములైన ఓషధులను పరిపాలించు ప్రభువయిన శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

స్కంధ పురాణంలో ధర్మము ఎద్దుగా చెప్పబడింది.

06

నమో భవస్య హేత్యై జగతాంపతయేనమః.

नमो भवस्य हेत्यै जगतां पतये नमः ।

నమో భవస్య = ఈ సంసార బంధములను

హేత్యై = సరికివేసి కత్తి లాంటి వాడివయిన శివునకు

నమో = నమస్కారము.

జగతాంపతయే = ప్రపంచమునకు ప్రభువయిన శివునకు

నమః = నమస్కారము.

ఈ సంసార బంధములను నరికివేసి కత్తి లాంటి వాడివయిన శివునకు నమస్కారము. ప్రపంచమునకు ప్రభువయిన శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1. సంసార వృక్షానికి ఛేదకుడు శివుడు. అనగా సంసార బంధములు శివుని దయతో తొలుగుతాయని భావం.

2. స్వామి ఆధిపత్యము, మరియు ముక్తి నిచ్చే శక్తి సామర్థ్యాలు “జగతాంపతయే” -(ప్రపంచమునకు ప్రభువు) అను సంబోధనలో చెప్పబడినవి.

07

నమోరుద్రాయా □□తతావినే క్షేత్రాణాంపతయేనమః

नमो रुद्रायातताविने क्षेत्राणां पतये नमः ।

ఆతతావినే = విస్తరింపబడిన ధనుస్సులతో రక్షించు

రుద్రాయ = సంసార బంధములను తొలగించే రుద్రునకు

నమః = నమస్కారము.

క్షేత్రాణాంపతయే = శరీరములకు-పుణ్యక్షేత్రములకు పరిపాలకుడైన శివునకు

నమః = నమస్కారము.

విస్తరింప బడిన ధనుస్సులతో లోకములను రక్షించు రుద్రునకు నమస్కారము. శరీరములకు-పుణ్యక్షేత్రములకు పరిపాలకుడైన శివునకు నమస్కారము. .

08

నమస్సూతాయాహంత్యా □□య వనానాం పతయే నమః.

नमस्सूतायाहन्त्या वनानां पतये नमः ।

సూతాయ = సారథి యైన వానికి,

అహంత్యాయ = సంహరించుటకు శక్యము కానివానికి

వనానాంపతయే = అరణ్యముల పరిపాలకునికి

నమః = నమస్కారము

సారథికి, సంహరించుటకు శక్యము కానివానికి అరణ్యముల పరిపాలకుడైన పరమశివునికి నమస్కారము .

09

నమో రోహితాయ స్థపతయే వృక్షాణాం పతయే నమో

नमो रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमः ।

రోహితాయ = ఎరుపు వర్ణము కలిగినవాడు,

స్థపతయే = శ్రేష్ఠుడును(ప్రతిచోట ఉండేవాడును, రక్షకుడును)

వృక్షాణాం పతయే = చెట్లకు అధిపతియైన శివునకు

నమో = నమస్కారము

ఎరుపు వర్ణము కలిగినవాడు, శ్రేష్ఠుడును, ప్రతిచోట ఉండేవాడును, రక్షకుడును చెట్లకు అధిపతియైన శివునకు
నమస్కారము

10

నమో మంత్రిణే వాణిజాయ కక్షాణాం పతయే నమః

नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमः ।

నమో మంత్రిణే = ఏడు కోట్ల మహామంత్రిములకు , ఉపనిషత్తులకు అధిపతియు,

వాణిజాయ = వర్తకునివలె అన్ని ప్రాంతములలోని రహస్యములు తెలిసినవాడు,

కక్షాణాంపతయే = ఎక్కుటకు, దిగుటకు కష్ట సాధ్యములైన పర్వతములకు, నదులకు ప్రభువయిన శివునకు

నమః = నమస్కారము.

ఏడు కోట్ల మహామంత్రిములకు , ఉపనిషత్తులకు అధిపతియు, వర్తకునివలె అన్ని ప్రాంతములలోని రహస్యములు తెలిసినవాడు, ఎక్కుటకు, దిగుటకు కష్ట సాధ్యములైన పర్వతములకు, నదులకు ప్రభువయిన శివునకు
నమస్కారము.

11

నమో భువంతయే వారివస్కృతాయౌషధీనాం పతయే నమః.

नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमः ।

భువంతయే = భూమిని విస్తరించు(కాపాడు) శివునకు

వారివస్కృతా = భక్తుల శరీరములలో నివాసమున్నట్టి రుద్రునకు(ధనమును రక్షించు రుద్రునకు)

ఓషధీనాం పతయే = ఓషధులకు ప్రభువగు(చెట్లను రక్షించు) శివునకు

నమః = నమస్కారము

భూమిని విస్తరించు శివునకు, భక్తుల శరీరములలో నివాసమున్నట్టి రుద్రునకు(ధనమును రక్షించు) ఓ షధులకు ప్రభువగు(చెట్లను రక్షించు) శివునకు నమస్కారము

12

నమ ఉచ్చైర్హోషాయా క్రందయతే పత్తీనాం పతయే నమః.

नम उच्चैर्होषायाक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमः ।

నమః = నమస్కారము.

ఉచ్చైర్హోషాయ = యుద్ధరంగములో పెద్దగా ధ్వని చేసే వానికి

ఆక్రందయతే =శత్రువులను ఏడిపించి సంహరించువానికి

పత్తినాంపతయే =పాదచారులైన యోధులకు నాయకునికి

నమః. = నమస్కారము

యుద్ధ సమయమున మహోన్నత ధ్వని చేయు శివునకు నమస్కారము. శత్రువులనేడిపించు శివునకు నమస్కారము. పాదచారులైన యోధులకు పాలకుడైన రుద్రునకు నమస్కారము.

13

నమః కృత్స్నవీతాయ ధావతే సత్వనాంపతయేనమః.

नमः कृत्स्नवीताय धावते सत्त्वनां पतये नमः ।

కృత్స్నవీతాయ = అన్నిచోట్ల వ్యాపించిన

ధావతే = భక్తులను రక్షించుట కొరకు పరుగులిడు

సత్వనాంపతయే =ధర్మమును ఆచరించువారి ప్రభువైన శివునకు

నమః = నమస్కారము

అన్నిచోట్ల వ్యాపించిన వాడు, భక్తులను రక్షించుట కొరకు పరుగులిడు,ధర్మమును ఆచరించువారి ప్రభువైన శివునకు నమస్కారము

దీనితో నమకము రెండవ అనువాకము (=వేదభాగము) సమాప్తము.

(సశేషము)

నమకం - మూడవ అనువాకం

1.

నమస్సహమానాయ నివ్యాధిన అవ్యాధినీనాం పతయే నమః.

नमस्सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमः ।

నమః. =నమస్కారము

సహమానాయ =శత్రువులను అణచివేయువానికి,

నివ్యాధినే =ఆశ్చర్యకరముగా శత్రువులను అణచివేయువానికి

అవ్యాధినీనాం పతయే = పరాక్రమవంతులైన సైన్యములకు పరిపాలకుడైన శివునకు

నమః. =నమస్కారము.

శివునకు నమస్కారము.శత్రువులను అణచివేయువానికి ఆశ్చర్యకరముగా శత్రువులను అణచివేయువానికి, పరాక్రమవంతులైన సైన్యములకు పరిపాలకుడైన శివునకు నమస్కారము.

2

నమః కకుభాయ నిషంగిణే స్తైనానాంపతయేనమః.

नमः ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमः

నమః = నమస్కారము

కకుభాయ = 1.శ్రేష్ఠునికి 2.మద్దిచెట్టువలె ప్రధానునికి

నిషంగిణే = ఖడ్గము చేతిలో ధరించిన వానికి

స్తైనానాంపతయే = రహస్యముగా దొంగతనము చేయు దొంగలకు పాలకుడైన శివునకు

నమః. = నమస్కారము

నమస్కారము .మద్దిచెట్టువలె ప్రధానునికి , ఖడ్గము చేతిలో ధరించిన వానికి, రహస్యముగా దొంగతనము చేయు దొంగలకు పాలకుడైన శివునకు నమస్కారము

3

నమోనిషంగిణ ఇషుధిమతే తస్కరాణాంపతయే నమః

नमो निषङ्गिण इषुधिमते तस्कराणां पतये नमः ।

నిషంగిణ = చేత బాణము ధరించిన విలుకాడును,

ఇషుధిమతే = అమ్ములపాది కలవాడును

తస్కరాణాంపతయే = బహిరంగంగా దొంగిలించు దొంగలకు పాలకుడును అయిన శివునకు

నమః = నమస్కారము

చేత బాణము ధరించిన విలుకాడును, అమ్ములపాది కలవాడును, బహిరంగంగా దొంగిలించు దొంగలకు పాలకుడును అయిన శివునకు నమస్కారము .

విశేషాలు

నితరాం సంగీ తస్మై అను వివరణలో నిషంగి పదానికి “దయా శాలి” అని ఇంకొక అర్థం చెప్పుకోవచ్చు.

4

నమో వంచతే పరి వంచతే స్తాయూనాం పతయే నమః.

नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां पतये नमः ।

నమో = నమస్కారము

వంచతే = నమ్మకంగా ఉండి యజమాని సొమ్మును అపహరించు మోసగాడి స్వరూపములో

ఉండి శివునకు

పరి వంచతే = అన్నివేళలా మోసపు స్వరూపముతో ఉండి శివునకు

స్తాయూనాంపతయే = ఇతరులకు ఏమాత్రము తెలియకుండా సొమ్మును అపహరించే

దొంగలకు పరిపాలకుడైన శివునకు

నమః. =నమస్కారము

5

నమో నిచేరవే పరిచరాయారణ్యానాం పతయే నమః.

नमो निचेरवे परिचरायरण्यानां पतये नमः ।

నమో =నమస్కారము

నిచేరవే =1.యజమాని ఇంటిలో దొంగతనము చేయుటకు జాగ్రత్తగా పరిసరాలు గమనించువానికి,2.దొంగలతో కలిసి అరణ్యములలో తిరుగువానికి

పరిచరాయ = బహిరంగ ప్రదేశములలో తిరుగాడు దొంగకు

అరణ్యానాం పతయే= అరణ్యములలో తిరుగు దొంగలకు ప్రభువైన శివునకు

నమః. = నమస్కారము

విశేషము

దొంగలకు ప్రభువు అను శివుని వర్ణనలో స్వామి పట్ల నింద లేదు. స్వామిలో సర్వ వ్యాపకత్వము ఉంది. అందరి జీవులలోను ఉన్నట్లే పరమేశ్వరుడు దొంగల లోను ఉన్నాడు. అందువలననే వారికి ప్రభువు.

6

నమః' సృకావిభ్యో జిఘాంసద్భ్యో ముష్ణతాం పతయే నమో

नमः सृकाविभ्यो जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमः ।

నమః = నమస్కారము

సృకావిభ్యః =తమ ఉపకరణములతో శరీరమును రక్షించుకొనుచూ

జిఘాంసద్భ్యః = జంతువులను హింసించెడి

ముష్ణతాం పతయే= దొంగలకు ప్రభువైన శివునకు

నమః = నమస్కారము

తమ ఉపకరణములతో శరీరమును రక్షించుకొనుచూ జంతువులను హింసించెడి దొంగలకు ప్రభువైన శివునకు నమస్కారము

7

నమో ిసిమద్భ్యో నక్తంచరద్భ్యో ప్రకృంతానాం పతయే నమః.

नमो सिमिद्भ्यो नक्तंचरद्भ्यः प्रकृन्तानां पतये नमः ।

నమః = నమస్కారము

సిమిద్భ్యః =ఖడ్గము కల చోరులకు

నక్తంచరద్భ్యః = రాత్రి పూట తిరుగువారికి

ప్రకృంతానాంపతయే = కుత్తుకలు కత్తిరించువారికి ప్రభువైన శివునకు

నమః = నమస్కారము

నమస్కారము. ఖడ్గము కల చోరులకు, రాత్రి పూట తిరుగువారికి, కుత్తుకలు కత్తిరించువారికి ప్రభువైన శివునకు నమస్కారము .

8

నమ ఉష్ణీషినే గిరిచరాయ కులుంచానాం పతయే నమః

नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये नमः ।

నమః = నమస్కారము

ఉష్ణీషినే = గ్రామస్థుల వలె తలపాగా ధరించు దొంగలకు

గిరిచరాయ = పర్వత ప్రాంతాలలో తిరుగు

కులుంచానాం = దొంగలకు

పతయే = నాయకుడైన శివునకు

నమో = నమస్కారము.

గ్రామస్థుల వలె తలపాగా ధరించు దొంగలకు, పర్వత ప్రాంతాలలో తిరుగు దొంగలకు నాయకుడైన శివునకు నమస్కారము.

9

నమ ఇషుమద్భ్యో ధన్వావిభ్యశ్చ వో నమః.

नम इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

ఇషుమద్భ్యః = బాణములు చేతిలో ధరించినట్టి

ధన్వావిభ్యశ్చ = ధనుస్సులు కలిగినట్టి

వః = మీకు

నమః = నమస్కారము. .

ఓ శివా ! నమస్కారము! బాణములు చేతిలో ధరించినట్టి, ధనుస్సులు కలిగినట్టి, మీకు నమస్కారము.

.

10

నమ అతన్వానేభ్యః ప్రతిదధానేభ్యశ్చ వో నమః

नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमः ।

నమ = నమస్కారము

ఆతన్వాసేభ్యః = ధనుస్సున త్రాటిని

ప్రతిదధానేభ్యశ్చ = ఆరోపించు (సంధించు)

వః = మీకు (శివునకు)

నమః = నమస్కారము.

ధనుస్సున త్రాటిని సంధించు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

ధనుర్గుణ న్యాయమని ఒక న్యాయముంది.

వంకరగా ఉండే వింటికి విలుకాండ్లు గుణాన్ని (అల్లిత్రాటిని) సంధించినట్లుగా - గొప్పవారు చెడ్డ బుద్ధి ఉన్న దుష్టులకుకూడా గుణాలను ఆరోపిస్తారు అని భావం. అలాగే దుష్ట బుద్ధి కలిగిన భక్తులకు శివుడు గుణాన్ని ఆరోపిస్తాడని ఈ నమక మంత్రంలో శివ స్తుతి.

11

నమ అయచ్ఛద్భ్యో విసృజద్భ్యశ్చవోనమః

नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

అయచ్ఛద్భ్యో = వింటి త్రాటిని బిగించునట్టి

విసృజద్భ్యశ్చ = వింటి నుండి బాణములను విడుచు నట్టి ఓ శివా !

వః = మీకు (శివునకు)

నమః. = నమస్కారము

నమస్కారము! వింటి త్రాటిని బిగించునట్టి, వింటి నుండి బాణములను విడుచు నట్టి ఓ శివా ! మీకు నమస్కారము

12

నమో ఽస్యద్భ్యో విధ్యద్భ్యశ్చవోనమః.

नमोस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

అస్యద్భ్యో = లక్ష్యము చేరు వరకు బాణము విడుచు

విధ్యద్భ్యశ్చ = లక్ష్యములో బాణము ఉంచు

వః = మీకు (శివునకు)

నమః = నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. లక్ష్యము చేరు వరకు బాణము విడుచు, లక్ష్యములో బాణము ఉంచు మీకు నమస్కారము.

13

నమ ఆసీనేభ్యశ్చయానేభ్యశ్చవోనమః.

नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

ఆసీనేభ్యః = కూర్చునట్లుగా

శయానేభ్యః చ = నిద్రించునట్లుగా కనబడు

వః = మీకు

నమః = నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము ! కూర్చున్నవాడివి, నిద్రించువాడివి - రెండూ నువ్వే ! నీకు నమస్కారము.

14

నమస్త్వవద్భ్యో జాగ్రద్భ్యశ్చవోనమః.

नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

స్వపద్భ్యః = నిదురించినట్టి

జాగ్రద్భ్యః+చ = మేల్కొని ఉన్నట్టి

వః = మీకు

నమః = నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. నిదురించినట్టి, మేల్కొని ఉన్నట్టి మీకు నమస్కారము

15

నమస్తిష్ఠద్భ్యో ధావద్భ్యశ్చవోనమః

नमस्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

తిష్ఠద్భ్యః = నిశ్చలముగా, కదలకుండా ఉండునట్టి

ధావద్భ్యః+చ = పరుగులు తీయు

వః = మీకు

నమః = నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. నిశ్చలముగా, కదలకుండా ఉండునట్టి పరుగులు తీయు మీకు నమస్కారము .

16

నమస్సభాభ్యస్సభాపతిభ్యశ్చవోనమః

नमस्सभाभ्यस्सभापतिभ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

సభాభ్యః = సభలో ఉన్నవారికి(సంఘములో ఉన్నవారికి)

సభాపతిభ్యః+చ = సభకు అధ్యక్షునిగా ఉన్న (సంఘముగా ఉన్నవారికి ప్రభువైన)

వః = మీకు

నమః = నమస్కారము

నమస్కారము . సభలో ఉన్నవారికి(సంఘములో ఉన్నవారికి) సభకు అధ్యక్షుడైన వానికి (సంఘముగా ఉన్నవారికి ప్రభువైన) మీకు నమస్కారము

17

నమో అశ్వేభ్యో □ శ్వపతిభ్యశ్చవోనమః

नमो अश्वेभ्योश्वपतिभ्यश्च वो नमः ।

నమః = నమస్కారము

అశ్వేభ్యః = అశ్వ విగ్రహులనకు (తనదయిన ధనము లేని వానికి)

అ శ్వపతిభ్యః+చ = ఆశ్వముపై విహరించువానికి (అనేక ఆశ్వములు కలిగిన మహా ధనవంతునకు)

వః = మీకు

నమః = నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. అశ్వ విగ్రహుడయిన (తనదయిన ధనము లేని వాడు), ఆశ్వముపై విహరించువాడయిన (అనేక ఆశ్వములు కలిగిన మహా ధనవంతుడు) మీకు నమస్కారము

అనువాకము 3 సమాప్తము.

ఓం నమో భగవతే' రుద్రాయ

నమకం - నాలుగవ అనువాకం ఒకటవ మంత్రము

1.నమ అవ్యాధినీభ్యో వివిధ్యంతీభ్యశ్చవోనమః

नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః = నమస్కారము ; అవ్యాధినీభ్యః = అన్నివైపులనుండి ఎదుర్కొనుటకు సిద్ధమైన స్త్రీల రూపములో ఉండు ; వివిధ్యంతీభ్యః+చ= వివిధ రకములుగా ఎదుర్కొనుటకు సిద్ధముగా ఉండే స్త్రీల రూపములో ఉండు

వః= మీకు నమః= నమస్కారము

విశేషము

శివుడు సర్వ భూత స్వరూపుడు అని ఇందులో అంతరార్థం.

2.నమ ఉగణాభ్యస్త్రగ్తీభ్యశ్చవోనమః.

नम उगणाभ्यस्तृहतीभ्यश्च वो नमः |

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; ఉగణాభ్యః= గొప్ప గుణముల స్వరూపలైన సప్త మాతృకల రూపంలో ఉండు ; తృహతీభ్యః+చ= దుష్టులను హింసించే దుర్గ మొదలైన భయంకరమైన దేవతల రూపంలో ఉండు; వః= మీకు ; నమః= నమస్కారము.

ఓ శివా ! గొప్ప గుణముల స్వరూపలైన సప్త మాతృకల రూపంలో ఉండు , దుష్టులను హింసించే దుర్గ మొదలైన భయంకరమైన దేవతల రూపంలో ఉండు మీకు నమస్కారము.

విశేషము

1. బ్రాహ్మి, 2. మాహేశ్వరి, 3. కౌమారి, 4. వైష్ణవి, 5. వారాహి, 6. ఇంద్రాణి, 7. చాముండి. సప్త మాతృకలు

3.నమో గృత్సేభ్యో గృత్సపతిభ్యశ్చవోనమః.

नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमः |

ప్రతిపదార్థము

నమః=నమస్కారము ; గృత్సేభ్యః= విషయములందు ఆసక్తి కలిగినవారి స్వరూపములో ఉన్న; గృత్సపతిభ్యః+చ= విషయములందు ఆసక్తి కలిగినవారి రక్షించు వారి స్వరూపములో ఉన్న ; వః= మీకు

నమః=నమస్కారము

విషయములందు ఆసక్తి కలిగినవారి స్వరూపములో ఉన్న మరియు విషయములందు ఆసక్తి కలిగినవారి రక్షించు వారి స్వరూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము

విశేషములు

విషయము అంటే ఇక్కడ ఇంద్రియములకు సంబంధించినది.

ఇంద్రియములు పది. చర్మము , కన్ను , చెవి , నాలుక , ముక్కు (ఇవి జ్ఞానేంద్రియములు); వాక్కు, పాణి, పాదము, పాయువు, ఉపస్థము. (ఇవి కర్మేంద్రియములు.) మనస్సుతో కలిపి కొంతమంది 11 ఇంద్రియాలంటారు.

4.నమో వ్రాతేభ్యో వ్రాతపతిభ్యశ్చవోనమః.

नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमः

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; వ్రాతేభ్యః= నానా వృత్తుల సంఘముల స్వరూపుడైన ; వ్రాతపతిభ్యః+చ= ఆ వృత్తుల సంఘముల అధిపతుల స్వరూపుడైన ; వః= మీకు ; నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. నానా వృత్తుల సంఘముల స్వరూపుడైన ఆ వృత్తి సంఘముల అధిపతుల స్వరూపుడైన మీకు నమస్కారము

5.నమో గణేభ్యో గణపతిభ్యశ్చవోనమః.

नमो गणेशाय गणपतिभ्यश्च वो नमः

ప్రతిపదార్థము

నమః=నమస్కారము ; గణేశభ్యః= ప్రమథ గణముల స్వరూపుడవైన ;గణపతిభ్యః+చ= ప్రమథ గణముల ప్రభు స్వరూపుడవైన;వః=మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము . ప్రమథ గణముల స్వరూపుడవైన, ప్రమథ గణముల ప్రభు స్వరూపుడవైన మీకు నమస్కారము.

విశేషము

శివుని అనుగ్రహమువలన కైలాసమున అతనితోకూడ ఉండు భక్తుల సమూహమును ప్రమథ గణము అంటారు.

6.నమో విరూపేభ్యో విశ్వరూపేభ్యశ్చవోనమః

नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमः

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము ; విరూపేభ్యః=వికృత రూపములుగా కనిపించు రూపములును ధరించు; విశ్వరూపేభ్యః+చ= గుర్తము, ఏనుగు మొదలైన అనేక రూపములును ధరించు;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము.

ఓ శివా ! నమస్కారము . వికృత రూపములుగా కనిపించు రూపములును ధరించు, గుర్తము, ఏనుగు మొదలైన అనేక రూపములును ధరించు మీకు నమస్కారము.

విశేషాలు

విరూపము అనగా రూపములేని , విశ్వ రూపము అనగా చరాచర సృష్టిలోని అనేక రూపములని కూడా అర్థాలు చెప్పుకోవచ్చు.

7.నమో మహద్భ్యః క్షుల్లకేభ్యశ్చవోనమః

नमो महद्भ्यः क्षुल्लकेभ्यश्च वो नमः-

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; మహద్భ్యః= అణిమ మొదలైన అష్ట సిద్ధులు ఉన్న ; క్షుల్లకేభ్యః+చ= అణిమ మొదలైన అష్ట సిద్ధులు లేకున్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము.అణిమ మొదలైన అష్ట సిద్ధులు ఉన్న , అణిమ మొదలైన అష్ట సిద్ధులు లేకున్న మీకు నమస్కారము .

విశేషాలు

అణిమ, మహిమ, గరిమ, లఘిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యం, ఈశత్వం, వశిత్వం. అనునవి అష్ట సిద్ధులు

ఇవి ఉన్నవాడు, లేనివాడు అనగా సర్వము శివ మయమని అర్థం.

8.నమో రథిభ్యో రథేభ్యశ్చవోనమః.

नमो रथिभ्यो रथेभ्यश्च वो नमः-

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; రథిభ్యః= రథమును ఎక్కిన వారి రూపములో; అరథేభ్యః+చ = రథమును ఎక్కినివారి రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. రథమును ఎక్కిన వారి రూపములో ,రథమును ఎక్కినివారి రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము .

విశేషము

రథమనగా ఇక్కడ శరీర రథము. దీనిలో పరమాత్మ రూపములో కొలువై ఉన్నవాడు శివుడని తాత్పర్యము . రథము ఎక్కినివారు అనగా జన్మను పొందని ఆత్మలని అర్థము.

9.నమోరథేభ్యో రథపతిభ్యశ్చవోనమః.

नमो रथेभ्यो रथपतिभ्यश्च वो नमः

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; రథేభ్యః= రథ రూపములో ఉన్న ; రథ పతిభ్యః+చ = రథమునకు ప్రభువైన వాని రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. రథ రూపములో ఉన్న మరియు రథమునకు ప్రభువైన వాని రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము .

10.నమస్సేనాభ్యస్సేనానిభ్యశ్చవోనమః

नमस्सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; సేనాభ్యః= రథ గజ తురగ పదాతి రూపములలో ఉన్న ; సేనాని భ్యః+చ = సేనా నాయకు ని రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము.రథ గజ తురగ పదాతి (a foot soldier) రూపములలో ఉన్న, సేనా నాయకు ని రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము

11.నమః క్షత్త్వభ్యః సంగ్రహీత్వభ్యశ్చవోనమః

नमः क्षत्तृभ्यः संग्रहीतृभ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము;క్షత్త్వభ్యః= రథ శిక్షకుని రూపములో ఉన్న;సంగ్రహీత్వ భ్యః+చ =రథ బాధ్యతలను గ్రహించు సారథి రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. రథ శిక్షకుని రూపములో ఉన్న మరియు రథ బాధ్యతలను గ్రహించు సారథి రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము.

12.నమస్తక్షభ్యోరథకారేభ్యశ్చవోనమః.

नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము;తక్షభ్యః= వడ్డంగుల రూపములో ఉన్న ;రథకారే భ్యః+చ =శిల్పుల రూపములో ఉన్న;వః= మీకు నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. వడ్డంగుల రూపములో ఉన్న,శిల్పుల రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము

13.నమః కులాలేభ్యః కర్మారేభ్యశ్చవోనమః.

नमः कुलालेभ्यः कर्मरिभ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము;కులాలేభ్యః=కుండలు తయారు చేసే కుంభకారులరూపములో ఉన్న;కర్మారే భ్యః+చ =ఆభరణాలు తయారుచేసే కంసాలుల రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారముకుండలు తయారు చేసే కుంభకారులరూపములో ఉన్న, ఆభరణాలు తయారుచేసే కంసాలుల రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము.

14.నమః పుంజిష్ఠీభ్యో నిషాదేభ్యశ్చవోనమః.

नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము; పుంజిష్ఠీభ్యః= చేపలను పట్టి ఆ సమూహములను సంహరించువాని రూపములో ఉన్న;నిషాదేభ్యః+చ = పక్షులను పట్టు బోయవాని రూపములో ఉన్న;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము.చేపలను పట్టి ఆ సమూహములను సంహరించువాని రూపములో ఉన్న , పక్షులను పట్టు బోయవాని రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము .

విశేషములు

ఎవనియందు పాపము ఉంటుందో వాడు నిషాదుడు.

శివుడు ఈ జాలరి, నిషాద రూపములోను ఉంటాడని చెప్పటంలో ఆయన సర్వాంతర్యామిత్వము చెప్పబడింది.

15.నమ ఇషుకృద్భ్యో ధన్వకృద్భ్యశ్చవోనమః.

नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो नमः ।

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము;ఇషుకృదేభ్యః= బాణములు తయారు చేయువాని రూపములో ఉన్న ;ధన్వ కృద్భ్యః+చ = ధనుస్సులను చేయు వాని రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. బాణములు తయారు చేయువాని రూపములో ఉన్న, ధనుస్సులను చేయు వాని రూపములో ఉన్న మీకు నమస్కారము.

16.నమోమృగయుభ్యశ్శ్వనిభ్యశ్చవోనమః.

नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमः

ప్రతిపదార్థము

నమః= నమస్కారము;మృగయుభ్యః= జంతువులను వేటాడి చంపు వేటగాని రూపములో ఉన్న; శ్వనిభ్యః+చ = కుక్కల మెడలలోని తాళ్లను ధరించిన ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా !నమస్కారము. జంతువులను వేటాడి చంపు వేటగాని రూపములో ఉన్న ,కుక్కల మెడలలోని తాళ్లను ధరించిన ఉన్న మీకు నమస్కారము.

విశేషములు

1.కుక్కలను అంత తేలికగా చూడనవసరంలేదు. కొన్ని కుక్కలుకృష్ణచతుర్దశి నాడు ఉపవసిస్తాయి. దానినే శ్వనిశం అంటారు.

2.కాలభైరవుడు కుక్కను వాహనంగా చేసుకుని తిరిగే పరమేశ్వరాంశ కలిగినవాడు. ఈ స్వామిని చూడనిదే కాశీ యాత్ర పూర్తి కానట్లు.

కనుక అన్నింటా స్వామి ఉన్నాడని నమకమంత్రాలలో భావించుకొంటూ భక్తిగా చదవాలి

17.నమశ్శ్వభ్యశ్వపతిభ్యశ్చవోనమః

नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः ।

నమః= నమస్కారము;శ్వభ్యః= కుక్కల రూపములో ఉన్న;శ్వపతిభ్యః+చ = కుక్కల స్వాముల రూపములో ఉన్న ;వః= మీకు ;నమః= నమస్కారము

ఓ శివా ! నమస్కారము. కుక్కల రూపములో ఉన్న, కుక్కల స్వాముల రూపములో ఉన్న మీకు

నమస్కారము .

విశేషాలు

కుక్కచావు (=దిక్కులేని చావు, నీచమైన చావు),కుక్కజుట్టి (=చిల్లరతగువు, కారణం లేకుండా పెట్టుకునే తగువు)ఇలా కుక్కను నీచంగా చిత్రించే మన పద బంధాల్లో 'కుక్కతులసి' అని ఒక పద బంధముంది. 'కుక్కతులసి' అంటే ఒకజాతి తులసి.(the white basil, ocimum albuoe, ocimum canum.) అంటే నీచం గా భావించే కుక్కను పవిత్రమైన తులసితో కలిపాం. ఇది అన్నింటిని సమానంగా చూసే శివమయమైన సంస్కృతి.

దీనితో నమకంలోని నాలుగవ అనువాకము (= వేదభాగము) సమాప్తము.

నమక చమకాలు(తెలుగు టీక)

డా.తాడేపల్లి పతంజలి

పటాన్ చెరువు

1.

నమో భవాయచ రుద్రాయచ.

नमो भवाय च रुद्राय च ।

భవాయచ= ప్రపంచము యొక్క పుట్టుకకు కారణమైన ,

రుద్రాయచ= సంసార దుఃఖమును తొలగించునట్టి శివునకు

నమః= నమస్కారము

తాత్పర్యము

ప్రపంచము యొక్క పుట్టుకకు కారణమై , సంసార దుఃఖమును తొలగించునట్టి శివునకు నమస్కారము

ఈ మంత్రంలోని రుద్ర శబ్దం తో కలిసిన ప్రసిద్ధమైన పదబంధాలు ఇవి:

1.రుద్రాభిషేకం

లింగాకృతిలో ఉండే శివుడి మీద, అంటే రుద్రుడిని అభిషేకించడం రుద్రాభిషేకం. పదకొండు అనువాకాలు కలిగిన నమకం పఠిస్తూ చేసే రుద్రాభిషేకం రుద్రం. అది ఒక సారి చేస్తే ఏక రుద్రం. పదకొండు సార్లు చేస్తే ఏకాదశ రుద్రాభిషేకం. దీనిని “రుద్రి” అని కూడా అంటారు. పదకొండు ఏకాదశ రుద్రాభిషేకాలు చేస్తే అది లఘు రుద్రాభిషేకం. పదకొండు లఘు రుద్రాలు చేస్తే, అంటే 121 ని 11 తో హెచ్చుచేస్తే ఎన్ని సార్లో అన్నిసార్లు అభిషేకాలు చేస్తే అది మహా రుద్రం అవుతుంది. అలాంటి మహా రుద్రాలు పదకొండు చేస్తే అది అతి రుద్రం అవుతుంది. అంటే పది నాలుగు వేల ఆరు వందల నలుబది ఒక్క సార్లు అభిషేకం చేయడం అతి రుద్రం.

2.రుద్ర వింశతి

వింశతి అంటే ఇరవై. ప్రభవాది అరవై సంవత్సరాలలో చివరి ఇరవై సంవత్సరాలు. అంటే ప్లవ నుంచి అక్షయ (క్షయ అని కొందరంటారు) వరకు రుద్ర వింశతి. ప్రభవ నుంచి వ్యయ వరకు బ్రాహ్మీ వింశతి, సర్వజిత్ నుంచి పరాభవ వరకు వైష్ణవీ వింశతి అని పేర్లు పెట్టారు.

3.రుద్ర సంప్రదాయం

రుద్రుడి పేరుతో ఒక వైష్ణవ సంప్రదాయం 15 వ శతాబ్ది కాలంలో ఏర్పడి, ఉత్తరభారతంలో వ్యాప్తి చెందింది. ఆ కాలంలో వ్యాపించిన నాలుగు ప్రధానవైష్ణవ శాఖలలో ఒకటిగా పేరు పొందింది. ఇందులో శ్రీకృష్ణుడే పరమాత్మ. భాగవతం పరమపవిత్ర గ్రంథం. సాక్షాత్తు శివుడే శ్రీమహావిష్ణువు తనకు అందించిన విజ్ఞానంతో ఈ సంప్రదాయాన్ని ప్రారంభించాడని ఈ సంప్రదాయం వారి విశ్వాసం. ఈ సంప్రదాయానికి విష్ణుస్వామి అనే ఆయన ఆద్యుడని కొందరు పరిశోధకులు తేల్చారు. విష్ణుస్వామి ఏకాలం వాడో పరిశోధకులు తేల్చలేకపోయారు. ఈ సంప్రదాయంలో సన్యసించడం అనేది లేదు. గృహస్థాశ్రమంలో ఉండే మోక్షాన్ని సాధించవచ్చు. కాలక్రమంలో రుద్ర వైష్ణవం విష్ణుస్వామి మార్గమనీ, వల్లభ మార్గమనీ రెండు శాఖలుగా చీలిపోయింది. రుద్ర సంప్రదాయతత్వాన్ని శుద్ధాద్వైతం అన్నారు.

4.పంచ-రుద్రములు :

1. అధర్వశిఖా రుద్రము, 2. కైవల్య రుద్రము, 3. కాలాగ్ని రుద్రము, 4. శ్వేతాశ్వతర రుద్రము, 5. రుద్రము.

2

నమశ్శర్వాయచ పశుపతయేచ.

नमश्शर्वाय च पशुपतये च

శర్వాయ చ=శర్వునకు

నమః= నమస్కారము

పశుపతయే చ= పశుపతికి కూడా నమస్కారము

శర్వుడైన, పశుపతియైన శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1.శర్వుడు అనగా ప్రళయకాలమున భూతములను హింసించువాడు.

2.పశువులనగా జీవులు. వారిని సంసార బంధమునుండి రక్షించువాడు పశుపతి.

3.నేపాల్ దేశ రాజధాని ఖాట్మండు ఈశాన్య దిక్కులో పశుపతినాథ్ దేవాలయం ఉన్నది.ఇక్కడ శివుని అష్ట మూర్తులలో ఒకటయిన యజమానలింగము ఉంది.

శివుని అష్టలింగములు ఇవి:

1. భూలింగము - ఏకామ్రేశ్వర శివలింగము - శివకంచి, తమిళనాడు
2. జలలింగము - జంబుకేశ్వర శివలింగము - జంబుకేశ్వరం, తిరుచునావల్లి, తమిళనాడు
3. తేజోలింగము - అరుణాచలేశ్వర శివలింగము - తిరువణామలై, తమిళనాడు
4. వాయులింగము - శ్రీ కాళహస్తీశ్వర శివలింగము - శ్రీ కాళహస్తి , చిత్తూరు జిల్లా, ఆంధ్రప్రదేశ్
5. ఆకాశలింగము - చిదంబరేశ్వర శివలింగము - చిదంబరం, తమిళనాడు
6. యజమానలింగము - పశుపతినాథ శివలింగము - ఖాట్మండు, నేపాల్
7. సూర్యలింగము - సూర్య శివలింగము - కోణార్క్, ఒరిస్సా
8. చంద్రలింగము - చంద్రనాథ శివలింగము - సీతాకుండ్, చట్గావ్, ఈస్ట్ బెంగాల్

3

నమో నీలగ్రీవాయచ శితి కణ్ఠాయచ

नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च ।

నమః= నమస్కారము

నీలగ్రీవాయచ = నల్లని విషపు మచ్చ కంఠమునందు కలవాడు

శితి కంఠాయచ= తెల్లని కంఠము కలవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

తాత్పర్యము

నమస్కారము.నల్లని విషపు మచ్చ కంఠమునందు కలవాడు,తెల్లని కంఠము కలవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము .

విశేషాలు

1. నీలగ్రీవుడు

లోకముల రక్షణార్థము విషమును నల్లని ధరించిన వాడు కనుక నీలగ్రీవుడు అని శివునికి పేరు వచ్చింది. ఇక్కడ శివుని ఆర్తరక్షణ శీలము చెప్పబడింది.

4

నమః కపర్దినేచ వ్యుప్త కేశాయచ

नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च ।

నమః= నమస్కారము

కవర్దినే చ = కవర్దము అనెడి జటాజూటము కలవాడు

వ్యుప్త కేశాయచ=జాత్తు లేనివాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

తాత్పర్యము

నమః= నమస్కారము. కవర్దము అనెడి జటాజూటము కలవాడు ,జాత్తు లేనివాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1.క వర్దములు కలవాడు కవర్ది. అనగా జటలు కలవాడు.

'వ్యుప్తకేశుడు' అనగాక్షవరము చేసేకొన్న శిరస్సు కలవాడు.

ఈ రెండు చాలా విరుద్ధమైన అర్థాలు కల పదాలు.

'చతుర్థి స్పృహశిష్టైః..." అని వాయుపురాణంలో పరమేశ్వరుడు నల్గారు శిష్యులతో సహా గురువుగా అవతరిస్తారని ఒక అర్థం ఉంది. . ఈ అర్థం ప్రకారం 'వ్యుప్తకేశులు' అంటే , జాత్తులేని శంకరాచార్యులే అని భాష్య కారులు తీర్మానించారు.

5

నమస్సహస్రక్షాయచ శతధన్వనేచ

नमस्सहस्राक्षाय च शतधन्वने च

నమః= నమస్కారము

సహస్రక్షాయ చ = ఇంద్ర రూపములో వేయి కన్నులు కలవాడు

శతధన్వనేచ= అనేక ధనుస్సులు కలవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

తాత్పర్యము

నమస్కారము. ఇంద్ర రూపములో వేయి కన్నులు కలవాడు, అనేక ధనుస్సులు కలవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

వివిధ సందర్భములలో ప్రణవము, వేదము, మేరు పర్వతము, పినాకము మొదలైన ధనుస్సులు ధరించినవాడు కనుక శివునకు శతధన్వనుడు అని పేరు.

6

నమో గిరిశాయచ శివిష్టాయచ.

नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च ।

నమః= నమస్కారము

గిరిశాయచ= కైలాసమున నివసించువాడును

శిషివిష్టాయచ=విష్టు రూపములో ఉండు శివునకు నమస్కారము

తాత్పర్యము

నమస్కారము. కైలాసమున నివసించువాడును ,విష్టు రూపములో ఉండు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1.గిరౌ శేతే - కైలాసములో శయనించువాడు కనుక శివునకు గిరిశుడు అనిపేరు వచ్చింది.

లేదా గిరామ్ ఈశః - గిరిశః -వాచకములగు వేదములకు ప్రణవమునకు నాథుడు గిరిశుడు.

2.పశువులయందు (= జీవులయందు) వ్యాపించిన వాడు కనుక శివుడు శిషివిష్టుడు .

3.శిషివిష్టుడనే పదం శివ కేశవుల అభేదాన్ని చెబుతుంది.

4.శిషి అనగా వెలుగులయందు , విష్టుడు అనగా వ్యాపించిన వాడు కనుక విష్టువుకు శిషివిష్టుడని పేరు వచ్చిందని విష్టు సహస్ర నామ భాష్యము

5. శిషి అనగా పశువులయందు విష్టుడు అనగా వ్యాపించి సేవలందుకొనేవాడు కనుక శివునకు శిషివిష్టుడని పేరు వచ్చిందని అమర కోశము.

7.

నమో మీధుష్టమాయచేషమతేచ.

नमो मीढृष्टमाय चेषुमते च ।

నమః= నమస్కారము

మీధుష్టమాయ చ=మేఘ రూపములో బాగా వర్షము కురిపించువాడు(విశ్వ కర్త)

ఇషుమతే చ=బాణములు కలిగిన శివునకు నమస్కారము

తాత్పర్యము

నమస్కారము.మేఘ రూపములో బాగా వర్షము కురిపించువాడు(విశ్వ కర్త),బాణములు కలిగిన శివునకు నమస్కారము

8.

నమో హ్రస్వాయచ వామనాయచ.

नमो ह्रस्वाय च वामनाय च ।

నమః= నమస్కారము

హ్రస్వాయచ = బాగ తక్కువ పరిమాణములో కురుచగా ఉన్న

వామనాయచ= వామనావతారములో ఉన్న శివునకు నమస్కారము

తాత్పర్యము

నమస్కారము. బాగా తక్కువ పరిమాణములో ఉన్న, వామనావతారములో ఉన్న శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1. 'ప్రాస్వ' శబ్దము దహరాకాశంలో ఉన్న (హృదయ కమలంలో ఉన్న చిదాకాశం) మూర్తిని, 'వామన' శబ్దము మహాగణపతిని సూచిస్తుంది.

2. 'ఆకారోహస్వః గుణాస్తు విపులాః' short is his stature, great his fame అన్నట్లు శివుని ఆకారము చిన్నదయినా గుణములు విపులములు.

9

నమోబృహతేచవర్షీయసేచ

नमो बृहते च वर्षीयसे च ।

నమః= నమస్కారము

బృహతేచ= ఆకారములో పెద్దవాడైన

వర్షీయసేచ= గుణములచే సమృద్ధుడైన శివునకు నమస్కారము.

తాత్పర్యము

నమస్కారము. ఆకారములో పెద్దవాడైన, గుణములచే సమృద్ధుడైన శివునకు నమస్కారము.

విశేషము

'బృహత్తు ' అనునది త్రికాలములలో ఉన్న, త్రికాలములకు సంబంధించిన పరబ్రహ్మమునకు కూడా పర్యాయ పదము

10

నమోవృద్ధాయచ సంవృద్ధ్వనేచ.

नमो वृद्धाय च संवृद्ध्वने च ।

వృద్ధాయచ= బాగా వయస్సు మళ్లినవాడును

సంవృద్ధ్వనేచ= సాటిలేని వేద కీర్తనలచే వృద్ధి పొందినవాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

తాత్పర్యము

బాగా వయస్సు మళ్లినవాడును, సాటిలేని వేద కీర్తనలచే వృద్ధి పొందినవాడును అగు(వేదములచే పొగడబడినవాడగు) శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1. ' వృద్ధ ' శబ్దము శివుని యొక్క సర్వ పూజాధిక్యతను తెలియ చేస్తుంది.

2. 'సంవృద్ధ్వ' శబ్దము భక్తులకు వరములను సంవృద్ధి చేయువాడను ఇంకొక అర్థాన్ని ఇస్తుంది.

11

నమో అగ్రియాయచ ప్రథమాయచ

नमो अग्निरयाय च प्रथमाय च

అగ్రియాయచ =ఈ విశ్వము పుట్టడానికి పూర్వము ఉన్నవాడు ప్రథమాయ= అందరికంటె ముందు ఉన్నవాడు అయిన శివునకు ; నమః = నమస్కారము.

తాత్పర్యము

ఈ విశ్వము పుట్టడానికి పూర్వము ఉన్నవాడు , అందరికంటె ముందు ఉన్నవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

12

నమ ఆశవే चाजिराय च.

नम आशवे चाजिराय च ।

ఆశవేచ= అంతటా వ్యాపించిన వాడు, అజిరాయ చ= ప్రతి చోటకు వెళ్లగలిగిన సర్వ సమర్థుడు అయిన శివునకు ; నమః= నమస్కారము

అంతటా వ్యాపించిన వాడు, ప్రతి చోటకు వెళ్లగలిగిన సర్వ సమర్థుడు అయిన శివునకు నమస్కారము

13

नमःश्रीघ्निरयाय च श्रीभ्याय च ।

నమశ్శ్రీఘ్నియాయచ శ్రీభ్యాయచ

శ్రీఘ్నియాయచ- వేగముగా వెళ్లు వాడును, శ్రీభ్యాయచ= నీటి ప్రవాహాలలో ఉన్న వాడును అగు శివునకు నమః= నమస్కారము

తాత్పర్యము

వేగముగా వెళ్లు వాడును, నీటి ప్రవాహాలలో ఉన్నట్టి వాడును అగు శివునకు నమస్కారము

14

नमःऋत्राय च वसव्याय च.

नम ऋत्राय चावस्वन्याय च ।

ఋత్త్రాయ చ= తరంగములతో కూడి ఉన్న

అవస్వన్యాయచ= చప్పుడు లేని స్థిరంగా ఉన్న నీటిలో ఉన్న శివునకు నమస్కారము.

తాత్పర్యము

తరంగములతో కూడి ఉన్న, చప్పుడు లేని స్థిరంగా ఉన్న నీటిలో ఉన్న శివునకు నమస్కారము.

15

नमःस्रोतस्याय च द्वीप्याय च ।

నమస్రోతస్యాయచ ద్వీప్యాయచ.

స్తోత్రస్థాయచ=ప్రవాహములో ఉన్నట్టి; ద్వీప్యాయచ= నీటి మధ్యలో ఉన్న ద్వీపములలో ఉన్నట్టి శివునకు నమః= నమస్కారము

తాత్పర్యము

ప్రవాహములో ఉన్నట్టి, నీటి మధ్యలో ఉన్న ద్వీపములలో ఉన్నట్టి (భూమిలో ఉన్నట్టి) శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1.తనంతట పారుచున్న ప్రవాహాన్ని స్తోత్రస్సు అంటారు.

2. ద్వీపా గతః ఆపః అస్మిన్నితి ద్వీపః - దేనియందు నీరు రెండు భాగాలుగా ప్రవహిస్తుందో దానిని ద్వీపము అంటారు.

3.శివుడు అన్నిచోట్ల ఉన్నాడనే విషయాన్ని ఈ మంత్రం స్పష్టం చేస్తోంది.

దీనితో నమకంలోని అయిదవ అనువాకము సమాప్తము.

నమక చమకాలు

తెలుగు టీక - డా. తాడేపల్లి వతంజలి, పటాన్ చెరువు

01.

నమోజ్యేష్ఠాయచ కనిష్ఠాయచ.

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च ।

జ్యేష్ఠాయచ= విద్య , ఐశ్వర్యము మొదలైన వాటిలో పెద్దవాడు, కనిష్ఠాయచ= విద్యాదులు లేని ఆకృతులలో చిన్నవాడును అగు పరమేశ్వరునకు ; నమః= నమస్కారము

తాత్పర్యము

విద్య , ఐశ్వర్యము మొదలైన వాటిలో పెద్దవాడు, విద్యాదులు లేని వారిలో చిన్నవాడును అగు పరమేశ్వరునకు నమస్కారము

విశేషాలు

జ్యేష్ఠుఁడు=1. అగ్రజుడు.2. మిక్కిలి వృద్ధుడు3. మిక్కిలి శ్రేష్ఠుడు

కనిష్ఠుఁడు=1.తమ్ముఁడు,2. మిక్కిలి అల్పుడు3. మిక్కిలి కొంచెపు వయస్సు కలవాడు

అన్ని రూపాలు శివుడేనని భావము.

02

నమః పూర్వజాయచాపరజాయచ.

नमः पूर्वजाय चापराजाय च ।

పూర్వజాయచ =ప్రపంచము పుట్టుకకు ముందు ఉన్నవాడు(ప్రపంచము పుట్టుకకు కారణమైన వాడు),
అపరజాయచ= ప్రపంచము నశించే సమయములో అగ్ని రూపంలో ఉండేవాడు అయిన శివునకు ,నమః =
నమస్కారము

తాత్పర్యము

ప్రపంచము పుట్టుకకు ముందు ఉన్నవాడు(ప్రపంచము పుట్టుకకు కారణమైన వాడు), ప్రపంచము నశించే
సమయములో అగ్ని రూపంలో ఉండేవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

03

నమోమధ్యమాయచాపగల్భాయచ.

नमो मध्यमाय चापगल्भाय च ।

మధ్యమాయ= మధ్యమ వయస్సులో అనగా యౌవన వంతుని రూపములో ఉన్న ,అపగల్భాయ= బాలుని
రూపములో ఉన్న శివునికి ,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

యౌవన వంతుని రూపములో ఉన్న బాలుని రూపములో ఉన్న శివునికి నమస్కారము.

విశేషాలు

సృష్టికి , లయానికి మధ్య ఉన్న స్థితిని "మధ్యమాయ "అను పదం సూచిస్తుంది. సృష్టిలోని అన్ని రూపాలు శివునివే
అని తాత్పర్యము.

04

नमो जघन्याय च बुध्नियाय च ।

నమో జఘన్యాయచ బుద్ధియాయచ.

జఘన్యాయచ =ఆవుల వెనుక భాగమున నడిచే దూడలరూపములో ఉన్నవాడును,బుద్ధియాయచ= వృక్షముల
మూలమైన వేర్ల రూపములో ఉన్న శివునకు ,నమః= నమస్కారము ;

తాత్పర్యము

ఆవుల వెనుక భాగమున నడిచే దూడలరూపములో ఉన్నవాడును, వృక్షముల మూలమైన వేర్ల రూపములో ఉన్న
శివునకు నమస్కారము

05

నమస్సోభ్యాయచ ప్రతిసర్యాయచ.

नमस्सोभ्याय च प्रतिसर्याय च ।

సోభ్యాయ చ= మనుష్య లోకములో కనిపించువాడును, ప్రతిసర్యాయచ =: కదిలే జీవులలో అంతర్యామిగా
ఉండేవాడును అగు శివునకు; నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

మనుష్య లోకములో కనిపించువాడును, కదిలే జీవులలో అంతర్యామిగా ఉండేవాడును అగు శివునకు
నమస్కారము.

విశేషాలు

1. వేదంలో 'ఉభాభ్యమేవ మనుష్యలోకం' అని ఉన్నది. కనుక మనుష్యులతో నిండిన ఈ ప్రపంచాన్ని 'సోభ' అంటారు. మానవుడు పాపము, పుణ్యము రెండింటితో కూడుకొని ఉన్నవాడు కనుక సోభుడు అనిపిలువబడతాడు.
2. అయితే మహా భా రతంలో 'శాల్యః సోభమధిష్టాయ' అను శ్లోక పాదంలో సోభః అంటే గంధర్వుల పట్టణంగా చెప్పబడింది.
3. దీక్షాదులలో ముంజేతగట్టిన తాడును ప్రతిసరము అంటారు. (రక్షా బంధనము)

06

నమో యామ్యాయ క్షేమ్యాయచ

नमो याम्याय च क्षेम्याय च ।

యామ్యాయ= యమలోకంలో పాపులను శిక్షించు వాని రూపంలో ఉన్నవాని కొరకు , క్షేమ్యాయచ= స్వర్గ లోకంలో మంచి వారిని కాపాడు రూపంలో ఉన్నవాని కొరకు; నమః= నమస్సులు.

తాత్పర్యము

యమలోకంలో పాపులను శిక్షించు వాని రూపంలో ఉన్నవాని కొరకు, 'స్వర్గ లోకంలో మంచి వారిని కాపాడు రూపంలో ఉన్నవాని కొరకు నమస్సులు.

విశేషాలు

క్షేమ శబ్దము మోక్ష ప్రదాతగా శివుని సూచిస్తుంది.

07

నమ ఉర్వర్యాయచ ఖల్యాయచ.

नम उर्वर्याय च खल्याय च ।

ఉర్వర్యాయచ = అన్ని రకాల ఆహార ధాన్య విశేషములలో ఉన్నవాడును, ఖల్యాయచ= నాగలి రూపములో భూమిని దున్నువాడును అగు శివునకు ,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

అన్ని రకాల ఆహార ధాన్య విశేషములలో ఉన్నవాడును, నాగలి రూపములో భూమిని దున్నువాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

08

నమశ్లోక్యాయచావసాన్యాయచ.

नमः श्लोक्याय चावसान्याय च ।

శ్లోక్యాయ చ= కర్మ కాండలోని వేదమంత్రములచే తెలియదగిన మహిమ కలవాడును, అవసాన్యాయ చ= ఉపనిషత్తులచే కొనియాడబడినవాడును అగు శివునకు ,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

కర్మ కాండలోని వేదమంత్రములచే తెలియదగిన మహిమ కలవాడును, ఉపనిషత్తులచే కొనియాడబడినవాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

09

నమో వన్యాయచ కక్ష్యాయచ.

नमो वन्याय च कक्ष्याय च ।

వన్యాయచ = అడవిలోని చెట్ల రూపములో ఉన్నవాడును, కక్ష్యాయచ= లతల రూపములో ఉన్నవాడును అగు శివునకు ,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

అడవిలోని చెట్ల రూపములో ఉన్నవాడును, లతల రూపములో ఉన్నవాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

10

నమశ్చవాయచ ప్రతిశ్రవాయచ.

नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च ।

శ్రవాయచ =శబ్ద రూపములో ఉన్న,ప్రతిశ్రవాయచ= ప్రతి ధ్వని రూపములో ఉన్న శివునకు ,నమః = నమస్కారము.

తాత్పర్యము

శబ్ద రూపములో ఉన్న, ప్రతి ధ్వని రూపములో ఉన్న శివునకు నమస్కారము.

విశేషములు

“కర్ణ శబ్ద గ్రహౌ శ్రోత్రం శ్రుతిః స్త్రీ శ్రవణం శ్రవః "అని అమరం శ్రవస్ శబ్దాన్ని చెవి పేరుగా చెప్పినప్పటికీ ఇక్కడ శబ్దమనియే భావార్థము.

11

నమ ఆశుషేణాయచాశురథాయచ.

नम आशुषेणाय चाशुरथाय च ।

ఆశుషేణాయచ= వేగముగా నడచు సైన్యము కలిగిన వాడు, ఆశురథాయచ= వేగముగా పోవు రథము కలిగినవాడు అయిన శివునకు ,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

వేగముగా నడచు సైన్యము కలిగిన వాడు, వేగముగా పోవు రథము కలిగినవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము.

12

నమశ్శూరాయచావభిందతేచ.

नमः शूराय चावभिन्दते च ।

శూరాయ చ= శూరుడును, అవభిందతే చ= ధర్మ నాశకులను సంహరించు వాడగు శివునకు,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

శూరుడును, ధర్మ నాశకులను సంహరించు వాడగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

యుద్ధమునకు భయపడనివాడు శూరుడు. శూరయతీతి శూరః = విక్రమించువాడు శూరుడు.

13

నమో వర్మణేచ వరూధినేచ.

नमो वर्मिणे च वरूथिने च ।

వర్మణేచ = కవచము కలిగిన వాడును, వరూధినేచ=చక్కటి గృహము కలిగినవాడును అగు శివునకు ,నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

కవచము కలిగిన వాడును, చక్కటి గృహము కలిగినవాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1. వృణోతి శరీరం వర్మ= శరీరమును కప్పు కవచము అని అమరము వర్మ శబ్దానికి అర్థం చెప్పింది.

2. వ్రియతే రథోనేనేతి వరూధః= రథము దేని చేత రక్షింపబడునో అది వరూధము అని అర్థము. ఇక్కడ వరూధ శబ్దమునకు చక్కటి గృహమని అర్థం దృఢీకరింపబడినది.

14

నమో బిల్మినేచ కవచినేచ.

नमो बिल्मिने च कवचिने च ।

బిల్మినేచ= యుద్ధమున తలను కాపాడు కిరీటము కలవాడు ,కవచినేచ =శరీరాన్ని రక్షించే కవచము కలవాడు అగు శివునకు

నమః= నమస్కారము.

తాత్పర్యము

యుద్ధమున తలను కాపాడు కిరీటము కలవాడు ,శరీరాన్ని రక్షించే కవచము కలవాడు అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషము

ఈ నమక మంత్రకవచము (a certain mystical syllable considered as a preservative like an armour.)మన శరీరాన్ని ఆయుధ బాధలనుండి కాపాడుతుంది.

15

నమశ్శ్రుతాయచ శ్రుత సేనాయచ.

नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च ।

శ్రుతాయచ= వేదములందు ప్రసిద్ధుడైనవాడు ; శ్రుత సేనాయచ= ప్రసిద్ధమైన సైన్యము కలవాడు అగు శివునకు
;నమః= నమస్కారము

తాత్పర్యము

వేదములందు ప్రసిద్ధుడైనవాడు, ప్రసిద్ధమైన సైన్యము కలవాడు అగు శివునకు నమస్కారము .

ఆరవ అనువాకం సమాప్తము.

ఏడవ అనువాకం

నమక చమకాలు(ఏడవ అనువాకం)

తెలుగు టీక - డా. తాడేపల్లి వతంజలి, పటాన్ చెరువు

1

నమో దుందుభ్యాయచాహన్యాయచ.

नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च ।

దుందుభ్యాయచ= దుందుభి(భేరి)లో ఉన్నవాడును,

ఆహన్యాయచ=భేరిని మోగించుటకు ఉపకరించు పుల్ల రూపములో ఉన్నవాడును, (నాద స్వరూపుడును)అగు శివునకు

నమః=నమస్కారము

దుందుభిలో ఉన్నవాడును,భేరిని మోగించుటకు ఉపకరించు పుల్ల రూపములో ఉన్నవాడును, (నాద స్వరూపుడును)అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

శివునియొక్క సర్వ వ్యాపకత్వములో భాగంగా భేరిలో ఉన్నాడని ఇందులో చెప్పబడినది.

02

నమోధృష్ణవేచ ప్రమృశాయచ.

नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च ।

నమోధృష్ణవేచ ప్రమృశాయచ

ధృష్ణవేచ= యుద్ధమున వెన్ను చూపి పారిపోని వాడును, ప్రమృశాయచ=శత్రు సైన్యములో ఉన్న తికమకలు , చిక్కులు బాగా తెలిసిన వాడును అగు శివునకు ; నమః= నమస్కారము.

యుద్ధమున వెన్ను చూపి పారిపోని వాడును, శత్రు సైన్యములో ఉన్న తికమకలు , చిక్కులు బాగా తెలిసిన వాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషము

శివుడు మహా వీరుడని సారాంశము.

నమో దూతాయచప్రహితాయచ.

नमो दूताय च प्रहिताय च ।

దూతాయచ= మన అభిప్రాయములను ఎదుటి వారికి అందజేయుటలోను, తిరిగి వారి అభిప్రాయము తెలుసుకొనుటలోనూ నేర్పరి యైన ,ప్రహితాయచ= శాస్త్రాదిజన్య పరిజ్ఞానము కల వ్యుత్పన్నుడయిన; నమః= శివునకు నమస్కారము ;

భావము

మన అభిప్రాయములను ఎదుటి వారికి అందజేయుటలోను, తిరిగి వారి అభిప్రాయము తెలుసుకొనుటలోనూ నేర్పరి యై , శాస్త్రాదులు చదువుట వలన కలిగిన పరిజ్ఞానము కల పండితుడయిన శివునకు నమస్కారము ;

విశేషాలు

1.దూతలు ముగ్గురు.

1.నిస్పృష్టార్థుడు (స్వప్రజ్ఞచే స్వామి కార్యమును సాధించువాడు), 2. మితార్థుడు (మితభాషియై స్వామికార్యమును సాధించువాడు), 3. సందేశ హారకుడు (స్వామి సందేశమును మాత్రమే తెలుపువాడు).

"నిస్పృష్టార్థో మితార్థశ్చ తథా సందేశహరకః కార్యప్రేక్ష్యస్తథా దూతః" [సాహిత్యదర్పణము 3-47]

2. శివుని అన్ని వృత్తులలోనూ, అంతటా చూచు దృష్టితో ఈ దూతాది శబ్దములు ఆయనకు ప్రయోగింపబడినవని తెలుసుకోవాలి.

4

నమో నిషజ్జేణేచేషుధిమతేచ.

नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च ।

నిషజ్జేణేచ=ఖడ్గము కలిగిన వాడును, ఇషుధిమతే చ =అమ్ముల పొది కలిగిన వాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము.

ఖడ్గము కలిగిన వాడును, అమ్ముల పొది కలిగిన వాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1. స్వామి దుష్టులను సంహరించి శిష్టులను రక్షిస్తాడనే భావనను పెంపొందిస్తుంది ఈ మంత్రం.

2. ఇషుధి= అమ్ములపొది. వ్యు. ఇషవః ధీయంతే అత్ర - ఇషు + థా + కిః. (కృ.ప్ర.)

3. నిషజ్జేణ్ పదానికి విలుకాడు అను అర్థము ప్రసిద్ధమైనప్పటికి , పునరుక్తి దోష పరిహారార్థం ఖడ్గము అను అర్థము స్వీకరింపబడినది. నిషజ్జేణ్: having a quiver (or sword ?) Monier William's Sanskrit-English Dictionary, 2 nd Ed. 1899

5

నమస్తీక్షణేశవే చాయుధినేచ.

नमस्तीक्ष्णेशवे चायुधिने च ।

తీక్ష్ణవే=వాడియైన బాణములు కలవాడును, ఆయుధినేచ= అనేకరకములైన ఆయుధములు కలవాడును అగు శివునకు

నమః= నమస్కారము

వాడియైన బాణములు కలవాడును, అనేకరకములైన ఆయుధములు కలవాడును అగు శివునకు నమస్కారము
విశేషాలు

1. వాడిగా, చురుకుగా ఉంటే తీక్ష్ణము.

2. ఇషు అంటే బాణము. ఇషువేగక్షయన్యాయము అని ఒక న్యాయము. అంటే ప్రారంభములో మంచి వేగముతో వెళుతున్న బాణము క్రమక్రమముగా లక్ష్యస్థానము చేరు సమయములో వేగము తగ్గే పద్ధతి. (శబ్దార్థ దీపిక ముసునూరి వేంకటశాస్త్రి 1956)

6.

నమస్త్వాయుధాయచ సుధన్వనేచ.

नमस्स्वायुधाय च सुधन्वने च ।

స్వాయుధాయచ= చక్కటి ఆయుధములు కలవాడును

సుధన్వనేచ= చక్కటి పినాకమనే ధనుస్సు కలవాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

చక్కటి ఆయుధములు కలవాడును, చక్కటి పినాక మనే ధనుస్సు కలవాడును అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1. “స్వాయుధ” అంటే well-armed, having good weapons (Monier William's Sanskrit-English Dictionary, 2 nd Ed. 1899) అని నిఘంటువులలో అర్థం.

2. త్రిపురాలను దహించే సమయంలో శర జ్వాలల చేత స్వర్గాన్ని కప్పినది కాబట్టి శివుని విల్లుకు పినాకము అని పేరు వచ్చింది.

7

నమస్సృత్యాయచ పథ్యాయచ.

नमस्सृत्याय च पथ्याय च ।

సృత్యాయచ=ఒక్క మనిషి మాత్రమే నడువగలిగే త్రోవ కలవాడును

పథ్యాయచ= రథము, అశ్వము మొదలైనవి నడువగలిగిన మార్గము కలిగిన వాడగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

ఒక్క మనిషి మాత్రమే నడువగలిగే త్రోవ కలవాడును, రథము, అశ్వము మొదలైనవి నడువగలిగిన విశాల మార్గము కలిగిన వాడగు శివునకు నమస్కారము

విశేషము

1.సరంతి అనేన సృతిః దీనిచేత సంచరింతురు కనుక త్రోవకు సృతి అనిపేరు.

2.అన్ని మార్గాలు శివునికి సంబంధించివని భావము.

8

నమః కాట్యాయచ నీప్యాయచ.

नमः काट्याय च नीप्याय च ।

కాట్యాయ చ= అల్పమైన జలము ప్రవహించు చోటు కటము . అక్కడ నీటి రూపములో ఉన్నవాడు,

నీప్యాయచ= కింది వైపుగ , అడ్డముగా ప్రవహించే నీటి రూపములో ఉన్న పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము

విశేషాలు

నీరు ఉన్న అన్ని చోట్ల పరమశివుడున్నాడు. కాని ఇలా కటమని, నీప్యమని విడివిడిగా చెప్పుటలో స్వామిని పదే పదే నుతించాలని మనం అర్థం చేసుకోవాలి.

9

నమ స్సూద్యాయ చ సరస్యాయ చ

नमस्सूदाय च सरस्याय च ।

సూద్యాయ చ = బురద ప్రదేశములో నీటి రూపములో ఉన్న

సరస్యాయ చ=సరస్సులలో నీటి రూపములో ఉన్న వాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

బురద ప్రదేశములో నీటి రూపములో ఉన్న, సరస్సులలో నీటి రూపములో ఉన్న వాడును అగు శివునకు

నమస్కారము

10

నమో నాద్యాయ చ వైశంతాయ చ

नमो नादाय च वैशन्ताय च ।

నాద్యాయ చ = నదులలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు

వైశంతాయ చ= అల్పమైన పల్లపు ప్రాంతములలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు

నమః = నమస్కారము.

నదులలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు అల్పమైన పల్లపు ప్రాంతములలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకునమస్కారము.

విశేషాలు

• నదతీతి నదీ- మ్రోగుతుంది కాబట్టి నది అని పేరు.

- నీళ్లుగల చిన్నపల్లమును వేశంతము అంటారు.
- వేశంత శబ్దమునుండి వైశంత పదము పుట్టినది .
- నీళ్లు ఉన్న అన్నిచోట్ల శివుడు ఉన్నాడని ఈమంత్రం చెబుతోంది.

11

నమః కూప్యాయ చావట్యాయ చ

नमः कूप्याय चावट्याय च ।

కూప్యాయ చ=నూతిలో నీటి రూపములో ఉన్నవానికి

అవట్యాయ చ=బొక్కలలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు

నమః = నమస్కారము

నూతిలో నీటి రూపములో ఉన్నవానికి, బొక్కలలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు, నమస్కారము

12

నమో వర్షాయ చావర్షాయచ

नमो वर्षाय चावर्षाय च ।

వర్షాయ చ =వర్షపు నీటిలో ఉన్నవానికి

అవర్షాయ చ= వర్షములేని కరువు పరిస్థితిలో ఉన్నవానికి

నమః = నమస్కారము.

వర్షపు నీటిలో ఉన్నవానికి, వర్షములేని కరువు పరిస్థితిలో ఉన్నవానికి(అనగా వర్షముగా కురవని సముద్ర జలములలో ఉన్నవానికి) నమస్కారము.

విశేషాలు

1.వర్షమనే పదానికి తడుపునట్టిది అని అర్థం.(వర్షతీతి – వృషసేచనే)

2. వర్షము కురిపించే వాడు ఆయనే. కురిపించనివాడు ఆయనే. మన కర్మలు వర్షాభావానికి కారణాలు. కనుక నీరు లేక అల్లల్లాడుతున్న పుజల క్షేమము కొరకు వర్షము కురిపించమని, దుష్కర్మలను నశింపచేయమని , అభిషేకాల స్వామిని అక్షరాభిషేకంలో బాధతో తడిసిన హృదయాలతో కోరుకొందాం.

13

నమో మేఘాయచ విద్యుత్యాయ చ

नमो मेघाय च विद्युत्याय च ।

మేఘాయ చ = మేఘములలో ఉన్న శివునికి

విద్యుత్యాయ చ= మెరుపులలో ఉన్న శివునికి

నమః = నమస్కారము

మేఘములలో ఉన్న శివునికి, మెరుపులలో ఉన్న శివునికి, నమస్కారము

విశేషాలు

మేహతీతి మేఘః - తడుపునది కనుక మేఘమని పేరు .

విశేషేణ ద్యోత త ఇతి విద్యుత్ - మిక్కిలి ప్రకాశిస్తుంది కనుక విద్యుత్తు అని మెరుపునకు పేరు.

అభ్యర్థన

పరమశివా ! మా కళ్లలో నీళ్లు తప్పించి మేఘాలనుంచి మాకు నీటి చుక్క రావటం లేదయ్యా! తపించిపోతున్నాము. స్వామీ ! హృదయ పూర్వకంగా ప్రార్థిస్తున్నాను. మేఘాలతో , మెరుపులతో ఈ భూమిని తడవవయ్యా ! శతాధిక ప్రణామములు.

14

నమ ఈధ్రియాయ చాత ప్యాయ చ

नम ईधिरयाय चातप्याय च ।

ఈధ్రియాయ చ = శరత్కాలములో ఉండే నిర్మలమయిన మేఘములో ఉండువానికి

ఆతప్యాయ చ= ఎండకాసేటప్పుడు వర్షించు వర్షములో ఉన్న శివునికి

నమః= నమస్కారము

శరత్కాలములో ఉండే నిర్మలమయిన మేఘములో ఉండువానికి, ఎండకాసేటప్పుడు వర్షించు వర్షములో ఉన్న శివునికి నమస్కారము

15

నమో వాత్యాయచ రేష్మియాయ చ

नमो वात्याय च रेष्मियाय च ।

వాత్యాయ చ = గాలితో గూడిన వానియందున్న వానికిని,

రేష్మియాయ చ= ప్రళయ కాలమునందు వర్ష స్వరూపముగల శివునకు

నమః =నమస్కారము.

గాలిలోను ,ప్రళయ కాలములో వర్ష స్వరూపములోను ఉండు శివునకు నమస్కారము..

16

నమో వాస్తవ్యాయ చ వాస్తుపాయ చ

नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च ।

వాస్తవ్యాయ చ = ఆవులు, గుర్రములు మొదలైన వాటియందు ఉన్నవానికి

వాస్తుపాయ చ = గృహ నిర్మాణమునకు సంబంధించిన భూమిని కాపాడు వానికి

నమః =నమస్కారము.

ఆవులు, గుర్రములు మొదలైన వాటియందు ఉన్నవానికి, గృహ నిర్మాణమునకు సంబంధించిన భూమిని కాపాడు వానికి నమస్కారము.

విశేషాలు

ఏడవ అనువాకమంతా ఒకటే మహా మంత్రము. కాకపోతే మనకు అర్థ సౌలభ్యం కోసం ఇలా పదహారు మంత్ర భాగాలుగా పెద్దలు విభజించారు. స్వస్తి.

నమక చమకాలు(ఏడవ అనువాకం)

తెలుగు టీక - డా. తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు

1

నమో దుందుభ్యాయచాహన్యాయచ.

नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च ।

దుందుభ్యాయచ= దుందుభి(భేరి)లో ఉన్నవాడును,

ఆహన్యాయచ=భేరిని మోగించుటకు ఉపకరించు పుల్ల రూపములో ఉన్నవాడును, (నాద స్వరూపుడును)అగు శివునకు

నమః=నమస్కారము

దుందుభిలో ఉన్నవాడును,భేరిని మోగించుటకు ఉపకరించు పుల్ల రూపములో ఉన్నవాడును, (నాద స్వరూపుడును)అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

శివునియొక్క సర్వ వ్యాపకత్వములో భాగంగా భేరిలో ఉన్నాడని ఇందులో చెప్పబడినది.

02

నమోధృష్ణవేచ ప్రమృశాయచ.

नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च ।

నమోధృష్ణవేచ ప్రమృశాయచ

ధృష్ణవేచ= యుద్ధమున వెన్ను చూపి పారిపోని వాడును, ప్రమృశాయచ=శత్రు సైన్యములో ఉన్న తికమకలు , చిక్కులు బాగా తెలిసిన వాడును అగు శివునకు ; నమః= నమస్కారము.

యుద్ధమున వెన్ను చూపి పారిపోని వాడును, శత్రు సైన్యములో ఉన్న తికమకలు , చిక్కులు బాగా తెలిసిన వాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషము

శివుడు మహా వీరుడని సారాంశము.

నమో దూతాయచప్రహితాయచ.

नमो दूताय च प्रहिताय च ।

దూతాయచ= మన అభిప్రాయములను ఎదుటి వారికి అందజేయుటలోను, తిరిగి వారి అభిప్రాయము తెలుసుకొనుటలోనూ నేర్పరి యైన ,ప్రహితాయచ= శాస్త్రాదిజన్య పరిజ్ఞానము కల వ్యుత్పన్నుడయిన; నమః= శివునకు నమస్కారము ;

భావము

మన అభిప్రాయములను ఎదుటి వారికి అందజేయుటలోను, తిరిగి వారి అభిప్రాయము తెలుసుకొనుటలోనూ నేర్పరి యై , శాస్త్రాదులు చదువుట వలన కలిగిన పరిజ్ఞానము కల పండితుడయిన శివునకు నమస్కారము ;

విశేషాలు

1.దూతలు ముగ్గురు.

1.నిస్పృష్టార్థుడు (స్వప్రజ్ఞచే స్వామి కార్యమును సాధించువాడు), 2. మితార్థుడు (మితభాషియై స్వామికార్యమును సాధించువాడు), 3. సందేశ హారకుడు (స్వామి సందేశమును మాత్రమే తెలుపువాడు).

"నిస్పృష్టార్థో మితార్థశ్చ తథా సందేశహరకః కార్యప్రేక్ష్యస్తథా దూతః" [సాహిత్యదర్పణము 3-47]

2. శివుని అన్ని వృత్తులలోనూ, అంతటా చూచు దృష్టితో ఈ దూతాది శబ్దములు ఆయనకు ప్రయోగింపబడినవని తెలుసుకోవాలి.

4

నమో నిషజ్జేణేచేషుధిమతేచ.

नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च ।

నిషజ్జేణేచ=ఖడ్గము కలిగిన వాడును, ఇషుధిమతే చ =అమ్ముల పొది కలిగిన వాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము.

ఖడ్గము కలిగిన వాడును, అమ్ముల పొది కలిగిన వాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1. స్వామి దుష్టులను సంహరించి శిష్టులను రక్షిస్తాడనే భావనను పెంపొందిస్తుంది ఈ మంత్రం.

2. ఇషుధి= అమ్ములపొది. వ్యు. ఇషవః ధీయంతే అత్ర - ఇషు + థా + కిః. (కృ.ప్ర.)

3. నిషజ్జేణ్ పదానికి విలుకాడు అను అర్థము ప్రసిద్ధమైనప్పటికి , పునరుక్తి దోష పరిహారార్థం ఖడ్గము అను అర్థము స్వీకరింపబడినది. నిషజ్జేణ్: having a quiver (or sword ?) Monier William's Sanskrit-English Dictionary, 2 nd Ed. 1899

5

నమస్తీక్షణేశవే చాయుధినేచ.

नमस्तीक्ष्णेशवे चायुधिने च ।

తీక్ష్ణవే=వాడియైన బాణములు కలవాడును, ఆయుధినేచ= అనేకరకములైన ఆయుధములు కలవాడును అగు శివునకు

నమః= నమస్కారము

వాడియైన బాణములు కలవాడును, అనేకరకములైన ఆయుధములు కలవాడును అగు శివునకు నమస్కారము విశేషాలు

1. వాడిగా, చురుకుగా ఉంటే తీక్ష్ణము.

2. ఇషు అంటే బాణము. ఇషువేగక్షయన్యాయము అని ఒక న్యాయము. అంటే ప్రారంభములో మంచి వేగముతో వెళుతున్న బాణము క్రమక్రమముగా లక్ష్యస్థానము చేరు సమయములో వేగము తగ్గే పద్ధతి. (శబ్దార్థ దీపిక ముసునూరి వేంకటశాస్త్రి 1956)

6.

నమస్త్వాయుధాయచ సుధన్వనేచ.

नमस्स्वायुधाय च सुधन्वने च ।

స్వాయుధాయచ= చక్కటి ఆయుధములు కలవాడును

సుధన్వనేచ= చక్కటి పినాకమనే ధనుస్సు కలవాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

చక్కటి ఆయుధములు కలవాడును, చక్కటి పినాక మనే ధనుస్సు కలవాడును అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1. “స్వాయుధ” అంటే well-armed, having good weapons(Monier William's Sanskrit-English Dictionary, 2 nd Ed. 1899)అని నిఘంటువులలో అర్థం.

2. త్రిపురాలను దహించే సమయంలో శర జ్వాలల చేత స్వర్గాన్ని కప్పినది కాబట్టి శివుని విల్లుకు పినాకము అని పేరు వచ్చింది.

7

నమస్సృత్యాయచ పథ్యాయచ.

नमस्सृत्याय च पथ्याय च ।

సృత్యాయచ=ఒక్క మనిషి మాత్రమే నడువగలిగే త్రోవ కలవాడును

పథ్యాయచ= రథము, అశ్వము మొదలైనవి నడువగలిగిన మార్గము కలిగిన వాడగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

ఒక్క మనిషి మాత్రమే నడువగలిగే త్రోవ కలవాడును, రథము, అశ్వము మొదలైనవి నడువగలిగిన విశాల మార్గము కలిగిన వాడగు శివునకు నమస్కారము

విశేషము

1.సరంతి అనేన సృతిః దీనిచేత సంచరింతురు కనుక త్రోవకు సృతి అనిపేరు.

2.అన్ని మార్గాలు శివునికి సంబంధించివని భావము.

8

నమః కాట్యాయచ నీప్యాయచ.

नमः काट्याय च नीप्याय च ।

కాట్యాయ చ= అల్పమైన జలము ప్రవహించు చోటు కటము . అక్కడ నీటి రూపములో ఉన్నవాడు,

నీప్యాయచ= కింది వైపుగ , అడ్డముగా ప్రవహించే నీటి రూపములో ఉన్న పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము

విశేషాలు

నీరు ఉన్న అన్ని చోట్ల పరమశివుడున్నాడు. కాని ఇలా కటమని, నీప్యమని విడివిడిగా చెప్పుటలో స్వామిని పదే పదే నుతించాలని మనం అర్థం చేసుకోవాలి.

9

నమ స్సూద్యాయ చ సరస్యాయ చ

नमस्सूदाय च सरस्याय च ।

సూద్యాయ చ = బురద ప్రదేశములో నీటి రూపములో ఉన్న

సరస్యాయ చ=సరస్సులలో నీటి రూపములో ఉన్న వాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

బురద ప్రదేశములో నీటి రూపములో ఉన్న, సరస్సులలో నీటి రూపములో ఉన్న వాడును అగు శివునకు

నమస్కారము

10

నమో నాద్యాయ చ వైశంతాయ చ

नमो नादाय च वैशन्ताय च ।

నాద్యాయ చ = నదులలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు

వైశంతాయ చ= అల్పమైన పల్లపు ప్రాంతములలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు

నమః = నమస్కారము.

నదులలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు అల్పమైన పల్లపు ప్రాంతములలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకునమస్కారము.

విశేషాలు

• నదతీతి నదీ- మ్రోగుతుంది కాబట్టి నది అని పేరు.

- నీళ్లుగల చిన్నపల్లమును వేశంతము అంటారు.
- వేశంత శబ్దమునుండి వైశంత పదము పుట్టినది .
- నీళ్లు ఉన్న అన్నిచోట్ల శివుడు ఉన్నాడని ఈమంత్రం చెబుతోంది.

11

నమః కూప్యాయ చావట్యాయ చ

नमः कूप्याय चावट्याय च ।

కూప్యాయ చ=నూతిలో నీటి రూపములో ఉన్నవానికి

అవట్యాయ చ=బొక్కలలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు

నమః = నమస్కారము

నూతిలో నీటి రూపములో ఉన్నవానికి, బొక్కలలో నీటి రూపములో ఉన్న శివునకు, నమస్కారము

12

నమో వర్షాయ చావర్షాయచ

नमो वर्षाय चावर्षाय च ।

వర్షాయ చ =వర్షపు నీటిలో ఉన్నవానికి

అవర్షాయ చ= వర్షములేని కరువు పరిస్థితిలో ఉన్నవానికి

నమః = నమస్కారము.

వర్షపు నీటిలో ఉన్నవానికి, వర్షములేని కరువు పరిస్థితిలో ఉన్నవానికి(అనగా వర్షముగా కురవని సముద్ర జలములలో ఉన్నవానికి) నమస్కారము.

విశేషాలు

1.వర్షమనే పదానికి తడుపునట్టిది అని అర్థం.(వర్షతీతి – వృషసేచనే)

2. వర్షము కురిపించే వాడు ఆయనే. కురిపించనివాడు ఆయనే. మన కర్మలు వర్షాభావానికి కారణాలు. కనుక నీరు లేక అల్లల్లాడుతున్న పుజల క్షేమము కొరకు వర్షము కురిపించమని, దుష్కర్మలను నశింపచేయమని , అభిషేకాల స్వామిని అక్షరాభిషేకంలో బాధతో తడిసిన హృదయాలతో కోరుకొందాం.

13

నమో మేఘాయచ విద్యుత్యాయ చ

नमो मेघाय च विद्युत्याय च ।

మేఘాయ చ = మేఘములలో ఉన్న శివునికి

విద్యుత్యాయ చ= మెరుపులలో ఉన్న శివునికి

నమః = నమస్కారము

మేఘములలో ఉన్న శివునికి, మెరుపులలో ఉన్న శివునికి, నమస్కారము

విశేషాలు

మేహతీతి మేఘః - తడుపునది కనుక మేఘమని పేరు .

విశేషేణ ద్యోత త ఇతి విద్యుత్ - మిక్కిలి ప్రకాశిస్తుంది కనుక విద్యుత్తు అని మెరుపునకు పేరు.

అభ్యర్థన

పరమశివా ! మా కళ్లలో నీళ్లు తప్పించి మేఘాలనుంచి మాకు నీటి చుక్క రావటం లేదయ్యా!
తపించిపోతున్నాము. స్వామీ ! హృదయ పూర్వకంగా ప్రార్థిస్తున్నాను. మేఘాలతో , మెరుపులతో ఈ భూమిని
తడవవయ్యా ! శతాధిక ప్రణామములు.

14

నమ ఈధ్రియాయ చాత ప్యాయ చ

नम ईधिरयाय चातप्याय च ।

ఈధ్రియాయ చ = శరత్కాలములో ఉండే నిర్మలమయిన మేఘములో ఉండువానికి

ఆతప్యాయ చ= ఎండకాసేటప్పుడు వర్షించు వర్షములో ఉన్న శివునికి

నమః= నమస్కారము

శరత్కాలములో ఉండే నిర్మలమయిన మేఘములో ఉండువానికి, ఎండకాసేటప్పుడు వర్షించు వర్షములో ఉన్న
శివునికి నమస్కారము

15

నమో వాత్యాయచ రేష్మియాయ చ

नमो वात्याय च रेष्मियाय च ।

వాత్యాయ చ = గాలితో గూడిన వానియందున్న వానికిని,

రేష్మియాయ చ= ప్రళయ కాలమునందు వర్ష స్వరూపముగల శివునకు

నమః =నమస్కారము.

గాలిలోను ,ప్రళయ కాలములో వర్ష స్వరూపములోను ఉండు శివునకు నమస్కారము..

16

నమో వాస్తవ్యాయ చ వాస్తుపాయ చ

नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च ।

వాస్తవ్యాయ చ = ఆపులు, గుర్రములు మొదలైన వాటియందు ఉన్నవానికి

వాస్తుపాయ చ = గృహ నిర్మాణమునకు సంబంధించిన భూమిని కాపాడు వానికి

నమః =నమస్కారము.

ఆవులు, గుర్రములు మొదలైన వాటియందు ఉన్నవానికి, గృహ నిర్మాణమునకు సంబంధించిన భూమిని కాపాడు వానికి నమస్కారము.

విశేషాలు

ఏడవ అనువాకమంతా ఒకటి మహా మంత్రము. కాకపోతే మనకు అర్థ సౌలభ్యం కోసం ఇలా పదహారు మంత్ర భాగాలుగా పెద్దలు విభజించారు. స్వస్తి.

నమక చమకాలు(ఎనిమిదవ అనువాకం)

తెలుగు టీక - డా. తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు

1

ఓం నమస్సామాయచ రుద్రాయచ.

సామాయచ= ఉమతో కూడి యున్నవాడు

రుద్రాయచ=దుఃఖమును పోగొట్టు పరమ శివునికి

నమః =నమస్కారము

ఉమతో కూడి యున్నవాడు, దుఃఖమును పోగొట్టు వాడును అయిన పరమ శివునికి నమస్కారము

విశేషాలు

1. .అష్టమూర్తులలో ఒకనిని రుద్రుడంటారు.ఇది శివునికి నామాంతరము.
2. బ్రహ్మ పుత్రులలో ఒకనిని రుద్రుడంటారు. బ్రహ్మముఖము నుంచి ఇతడు పుట్టాడు. తాను పుట్టించిన సనకసనందనాదులు పరమయోగులై సృష్టికర్తలు కాలేదని బ్రహ్మకు బాగా కోపము కలిగింది. ఆకోపము రుద్రరూపములో బ్రహ్మ యొక్క నుదుటి మధ్యలోనుండి రోదనము చేస్తూ పుట్టింది కాబట్టి ఇతనికి రుద్రుడు అని పేరు వచ్చింది
3. శత్రువులను దుఃఖపెట్టువాడు కనుక శివునికి రుద్రుడని పేరు.
4. ఈశ్వరునకు ఉన్న రెండు శరీరములలో ఒకటి ఫేర శరీరము. రెండవది శివా శరీరము. ఫేర శరీరము గలవాడు రుద్రుడు.
5. “రుజాం ద్రావణతోరుద్రః” అన్ని రోగాలను హరించువాడు రుద్రుడు.
6. ‘విశ్వాధికో రుద్రో మహర్షి’ విశ్వముకన్న మించినవాడు రుద్రుడు.
7. శివపూజలలో నమకము, చమకము రెండు సూక్తములు తప్పక చదువుతారు. రుద్రుని ఫేర శరీరము క్రోధముతో కూడినది. ప్రధానమైనది. ప్రసన్నత కొరకు నమః అను శబ్దముతో ‘నమస్తే రుద్ర మన్యవః’తోత ఇషవే నమః” అని నమకము ప్రారంభిస్తారు. మొదటి అనువాకముతో రుద్రుని ప్రసన్నునిగా చేస్తారు.ఇవే నమస్కార మంత్రాలు.

8. నమకములో మంత్రాలని జప, హోమ అర్చనాదులలో వాడతారు. రుద్రత్వము పోయిన తరువాత , శివునిగా మార్చిన పిమ్మట చమకము 'వాజాశ్చమే' అంటూ ప్రారంభమవుతుందిఈ చమక మంత్రాలనుకోర్కెలు పొందటానికి జపిస్తారు
9. నమక చమకాలని పూర్తిగా జపాభిషేకములందు జపించుట రుద్రమంటారు. నమకము పూర్తిగా చెప్పి చమకము ఒక్కొక్క అనువాకము చొప్పున పదకొండు సార్లు చెబితే రుద్ర ఏకాదశి అంటారు.

2

నమస్తామ్రాయచారుణాయచ.

नमस्ताम्राय चारुणाय च ।

అర్థాలు

తామ్రాయచ=ఉదయ కాలములో తెలుపు ఎరుపు కలిసిన తామ్ర వర్ణముతో సూర్య భగవానునిగా దర్శనమిచ్చువాడును,

అరుణాయచ.=ఉదయ కాలము తరువాత నలుపు ఎరుపు కలిసిన అరుణ వర్ణముతో సూర్య భగవానునిగా దర్శనమిచ్చువాడగు శివునికి

నమః =నమస్కారము

తాత్పర్యము

ఉదయ కాలములో తెలుపు ఎరుపు కలిసిన తామ్ర వర్ణముతో సూర్య భగవానునిగా దర్శనమిచ్చువాడును,

ఉదయ కాలము తరువాత నలుపు ఎరుపు కలిసిన అరుణ వర్ణముతో సూర్య భగవానునిగా దర్శనమిచ్చువాడగు శివునికి

నమస్కారము

3

నమశ్శంగాయచ పశుపతయేచ.

नमश्शङ्गाय च पशुपतये च ।

అర్థాలు

శంగాయచ=భక్తులకు సుఖములు కలిగించువాడును

పశుపతయేచ=పశువులనగా జీవులు. వారిని సంసార బంధమునుండి రక్షించు వాడును అగు శివునకు

నమః =నమస్కారము

భక్తులకు సుఖములు కలిగించువాడును, జీవులను సంసార బంధమునుండి రక్షించు వాడును అగు శివునకు

నమస్కారము

4

నమ ఉగ్రాయచ భీమాయచ.

नम उग्राय च भीमाय च ।

అర్థాలు

ఉగ్రాయచ =శత్రువులను నశింపచేయుటకు క్రోధముతో కూడినవాడును

భీమాయచ =శత్రువులకు భయమును కలిగించు వాడును అగు శివునకు

నమః =నమస్కారము

శత్రువులను నశింపచేయుటకు క్రోధముతో కూడినవాడును ,శత్రువులకు భయమును కలిగించు వాడును అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

ఉగ్రుడంటే అందరికంటె గొప్పవాడని ఇంకొక అర్థము కూడా ఉన్నది.

“భీషాస్మాత్ వాతః పవతే” అని శ్రుతి. ఆయనకు భయపడి గాలి వీస్తోంది . అగ్ని మండుతోంది. అంటే శివుడు

అందరికంటె గొప్పవాడనే కదా అర్థం.

5

నమో అగ్రేవధాయచ దూరేవధాయచ.

नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च ।

అగ్రేవధాయచ = తన ఎదుట ఉన్న శత్రువులను నశింపచేయువాడు,

దూరేవధాయచ = తనకు దూరముగా ఉన్న శత్రువులను వధించువాడును అగు శివునకు

నమః =నమస్కారము

తన ఎదుట ఉన్న శత్రువులను నశింపచేయువాడు, తనకు దూరముగా ఉన్న శత్రువులను వధించువాడును అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

నమకములోని ఈ మంత్రానికి వివరణ మహాభారతములో కనిపిస్తుంది.

మహా భారతములోని ద్రోణ పర్వములో అర్జునుడు శివునికి సంబంధించిన ఈ ప్రశ్నను - వ్యాసుని అడుగుతాడు.

అవధరింపు మహాత్మ కయ్యమున నేను

శాత్రవుల నేయఁ బూనుచో సరభసముగ

నడరి ముందట నొకరుఁడు పుడమి నడుగు

లిడక పావకనిభమూర్తి యెసక మెసఁగ.(ద్రోణపర్వము పంచమాశ్వాసము 422 వ పద్యము)

వ్యాస మునీంద్రా ! నేను యుద్ధం చేస్తున్నప్పుడు నా ముందు పాదములు నేలకంటకుండా ఉన్న ఒక ఆకారం అగ్నిదేవునిలా వెలిగిపోతూ కనిపించింది. తన చేతిలో ఉన్న శూలముతో నేను ఎవరిని చంపాలనుకొంటున్నానో ,ఆ

శత్రువులను తాను చంపుతున్నాడు. అతడెవరో చెప్పవలసినది"అని అర్జునుడు ప్రశ్నిస్తే తన ఎదుట ఉన్న శత్రువులను నశింపచేయువాడు పరమశివుడని వ్యాస భగవానుడు చెబుతాడు. (426 వ పద్యము)

6

నమో హంత్రేచహనీయసేచ.

नमो हन्त्रे च हनीयसे च ।

హంత్రే చ = హింసించు వాడును

హనీయసే చ = బాగా హింసించు వాడును అగు శివునకు

నమః = నమస్కారము

దురహంకారము, గర్వము, మదము, పాగరు కలిగిన వారిలోని దుర్లక్షణాలను హింసించువాడును, తనను ద్వేషించు వారి ద్వేష గుణమును బాగా హింసించు వాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

వివరణ

1. కైలాస పర్వతాన్ని తన రెండు చేతులతో లేపటానికి పాగరుతో దశకంతుడు ప్రయత్నించిన సందర్భంలో, పరమ శివుడు రావణుని చేతివ్రేళ్ళని పర్వతము కింద త్రొక్కి హింసించాడు. ఇది రావణుని పాగరును హింసించుట.

2. దక్షుని ద్వేష గుణాన్ని, యజ్ఞ విధ్వంస రూపంలో శివుడు హింసించాడు.

7

నమో వృక్షేభ్యో హరికేశేభ్యః.

नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः ।

వృక్షేభ్యః = చెట్ల స్వరూపములో ఉన్నవాడును

హరికేశేభ్యః = పచ్చని వెంట్రుకలు కలవాడయిన పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము

చెట్ల స్వరూపములో ఉన్నవాడును, పచ్చని వెంట్రుకలు కలవాడయిన పరమశివునకు నమస్కారము

వివరణ

వృశ్చ్యతే ఛిద్యత ఇతి వృక్షః- ఛేదింపబడునది కనుక వృక్షమని పేరు వచ్చింది

ఈ మంత్రములోని వృక్షము కల్ప వృక్షము మొదలైన వాటికి ప్రతీక. భక్తులకు శివుడు కల్ప వృక్ష మే కదా!

శివకంచలో ఒక అద్భుతమైన మామిడివృక్షం కాండం కనపడుతూ ఉంటుంది. అది శివస్వరూపం.

కనిపించే ప్రతి చెట్టుని శివ స్వరూపంగా భావించమని ఈ మంత్రం వివరిస్తోంది.

8

నమస్తారాయ.

नमस्ताराय ।

తారాయ= ఓంకార రూపియైన శివునకు (ఓంకారముచే ప్రతిపాదింపబడువానికొరకు)

నమః =నమస్కారము

ఓంకార రూపియైన శివునకు నమస్కారము

వివరణ

తరింపజేసేది కనుక తారమని -'ఓం'కారానికి పేరు.

సంసార బంధాల నుంచి తరింపజేసేది కనుక తారకమని ఓంకారానికి ఇంకొక పేరు.

9

నమశ్శంభవేచమయోభవేచ.

नमश्शंभवे च मयोभवे च ।

శంభవేచ = శం అనగా సుఖము. ఎవరి వలన ఈ సుఖము కలుగుతుందో అతను శంభువు. అటువంటి శంభునికి

మయోభవేచ= ఉన్నత లోకములలో సుఖమునకు కారణమైన శివునికి

నమః =నమస్కారము

ఈ లోకములోను, ఉన్నత లోకములలోను సుఖమునకు కారణమైన శివునికి నమస్కారము

వివరణ

ఐహిక, ఆముష్మిక సుఖాలు, శంభువు వలన కలుగుతాయి. . సకల ప్రపంచానికి శంభువు శుభ పరంపరను అనుగ్రహిస్తాడు. మంత్రపుష్పం ఆ సర్వేశ్వరుణ్ణి 'విశ్వాక్షం విశ్వశంభువమ్' అని పొగిడింది.

10

నమశ్శంకరాయచ మయస్కరాయచ.

नमश्शङ्कराय च मयस्कराय च ।

శంకరాయచ =తల్లిదండ్రులు మొదలైన వారి రూపములో ఈలోకములో విషయ సుఖములు కలుగజేయువాడు

మయస్కరాయచ.=ఆచార్యుడు, శాస్త్రము మొదలైన వారి రూపములో ఉన్నత లోకములో మోక్షానందమునకు కారకుడైన వాడయిన శివునకు

నమః =నమస్కారము

తల్లిదండ్రులు మొదలైన వారి రూపములో ఈలోకములో విషయ సుఖములు కలుగజేయువాడు ,ఆచార్యుడు, శాస్త్రము మొదలైన వారి రూపములో ఉన్నత లోకములో మోక్షానందమునకు కారకుడైన వాడయిన శివునకు నమస్కారము

వివరణ

మయస్కరుడు

మయస్ అంటే మోక్షసుఖము., "ఆచార్యశాస్త్రాదిరూపేణ మోక్షసుఖం కరోతి ఇతి మయస్కరః" మయస్కరుడు ఈ మోక్షసుఖము ను అనుగ్రహిస్తాడు

సాధారణ మానవులమైన మన మనస్సు పులిని చూచుటతోనే భయానికి లోనవుతుంది. కామది ఆకర్షణలకు గురయి చాంచల్యానికి గురవుతుంది. మనస్సుకు ఈ భయాలు, చాంచల్యాది గుణములు రాని ఉత్తమ స్థితినే మనము శాంతి అంటాము. వేదాంతము దానిని మయస్ అంటుంది. దీనిని కలుగ జేయువాడు మయస్కరుడు.

11

నమశ్శివాయచ శివతరాయచ.

नमश्शिवाय च शिवतराय च ।

శివాయచ = శివమంటే శుభము దానితో కూడియుండువాడు శివుడు. శుభములను ప్రసాదించు అట్టి శివునికి

శివతరాయచ= బాగా శుభములను ప్రసాదించు శివునికి

నమః=నమస్కారము.

శుభములను ప్రసాదించు శివునికి, బాగా శుభములను ప్రసాదించు శివునికి నమస్కారము.

వివరణ

గ్రేట్, గ్రేటర్, గ్రేటెస్ట్ అని ఆంగ్లములో చెప్పుకొంటాము కదా!

ఇదే పద్ధతిలో గ్రేటర్ పదాన్ని సూచించే విశేషణములు, నామ వాచకముల ప్రక్క 'తర' అనే ప్రత్యయాన్ని చేరుస్తారు. (ఉదా. ఈ మంత్రములో ఉన్న శివతర అను పదము)

గ్రేటెస్ట్ అను సందర్భములో విశేషణములు, నామ వాచకముల ప్రక్కన 'తమ' అను ప్రత్యయాన్ని చేరుస్తారు. (ఉదా. శివ తముడు= అందరికన్నా బాగా శుభాలిచ్చే వాడు)

తరతమ భావములను చెప్పునట్టి పదమే తారతమ్యాలు.(ఎక్కువ తక్కువలు)

అరుదుగా నడిగినయతడధి గాఁబోఁడు

తఱచుగా నొసగక దాత గాఁడు

దాత కధి కింత తారతమ్యము సుమా!

విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ

అని ఒక వేమన పద్యము. చాల తక్కువగా అడుగుతుంటే అతడు అధి కాడు. తరచుగా ఇవ్వకపోతే అతడు దాత కాడు.

అధికి, దాతకి మధ్య ఈ తారతమ్యము ఉందంటాడు వేమన.

కనుక మనము ఎప్పుడో ఒక సారి శుభాలను ఇవ్వమని శివుడిని అడగవద్దు. తరచుగా శివుడిని ప్రార్థిస్తూ శుభాలను అడుగుదాము.

12

నమస్తీర్థాయచ కూల్యాయచ.

नमस्तीर्थाय च कूल्याय च ।

తీర్థాయ చ=గంగ మొదలైన తీర్థములలో ఉన్న

కూల్యాయ చ=నదీతీరములలో లింగ రూపములలో ఉన్నవాడు అయిన శివునకు

నమః=నమస్కారము.

గంగ మొదలైన తీర్థములలో ఉన్న, నదీతీరములలో ఉన్న శివునకు నమస్కారము.

వివరణ

తరంత్యనేనేతి తీర్థం. దేని చేత తరింతురో అది తీర్థము.

తీర్థము అనుపదమునకు 1. మహర్షులు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము;2. పుణ్యనది;3. రేవు;4. నూతియొద్ద తోట్టి;5. పుణ్యక్షేత్రము;6. యజ్ఞము;7. శాస్త్రము;8. ఉపాయము;9. పాత్రము;10. ఉపాధ్యాయుడు;11. మంత్రి. అను అర్థములు కూడా ఉన్నాయి.

గుడిలో ఇచ్చే పవిత్రమైన జలమును తీర్థము అనుట మనందరికి తెలిసిన విషయము.

ఆమడను(= ఎనిమిది మైళ్లు) మించి ప్రవహించే ఏరును నది అంటారు. నదతీతి నదీ. మ్రోగేది అని నది శబ్దానికి అర్థము.

తీర్థము, నది, అన్నీ శివుడంటూ ఈ మంత్రములో ఆ స్వామికి ద్రష్ట నమస్కరిస్తున్నాడు.

13

నమ పార్యాయచావార్యాయచ.

नमः पार्याय चावार्याय च ।

పార్యాయ చ= సంసార సముద్రము దాటించి మోక్షము అనుగ్రహించువాడును

అవార్యాయ చ= సంసార సముద్రములో ఉన్నవారికి కోరికలు నెరవేర్చు శివునకు

నమః= నమస్కారము.

సంసార సముద్రము దాటించి మోక్షము అనుగ్రహించువాడును, సంసార సముద్రములో ఉన్నవారికి కోరికలు నెరవేర్చు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

అవారము అంటే పారముగానిది; ఈవలీ దరి. అని అర్థాలు

పారము అంటే ఆవలీ దరి

ఆవలీదరి గా మోక్షాన్ని, ఈవలీదరిగా సంసార జీవనాన్ని అర్థాలుగా స్వీకరించటమైనది.

14

నమః ప్రతరణాయచోత్తరణాయచ.

नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च ।

ప్రతరణాయ చ=గొప్పవైన మంత్రములు చదువుట వలన, జపములు చేయుట వలన పాపాలను దాటించువాడు (ఈ సంసారములో ఉత్తమ జన్మము పొందించువానికి)

ఉత్తరణాయ చ=సంసార దుఃఖమును పోగొట్టు వాడు అయిన శివునకు(సంసారమును దాటించువానికొరకు)

నమః=నమస్కారము.

గొప్పవైన మంత్రములు చదువుట వలన, జపములు చేయుట వలన పాపాలను పోగొట్టు వాడు

సంసార దుఃఖమును పోగొట్టు వాడు అయిన శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

వాడు పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడయ్యాడని నిత్య వ్యవహారములో చెప్పుకొంటుంటాం. ఉత్తీర్ణమంటే దాట బడిన, ఉత్తీర్ణుడు అంటే దాటినవాడు అని అర్థము. .

ప్రతరణము, ఉత్తరణము, ఉత్తీర్ణము – ఇవన్నీ దాదాపుగా సమానార్థకాలే.

15

నమ ఆతార్యాయ చాలాద్యాయచ.

नम आतायाय चालाद्याय च ।

ఆతార్యాయచ= సంసారమును నశింపచేసే తత్వజ్ఞానము వచ్చినప్పటికీ కామ్యకర్మలు(కోరికతో చేసే కర్మలు) చేయుట వలన మళ్ళీ సంసార జీవితము పొందిన జీవుని రూపములో ఉన్న శివునికి

అలాద్యాయచ= జీవులను ఆయాయా కర్మలలో ప్రేరేపించే శివునికి

నమః= నమస్కారము.

సంసారమును నశింపచేసే తత్వజ్ఞానము వచ్చినప్పటికీ కామ్యకర్మలు(కోరికతో చేసే కర్మలు) చేయుట వలన మళ్ళీ సంసార జీవితము పొందిన జీవుని రూపములో ఉన్న శివునికి, జీవులను ఆయాయా కర్మలలో ప్రేరేపించే శివునికి

నమస్కారము.

విశేషాలు

అలాదుడంటే వైదిక పరిభాషలో జీవుడు. అతనినుంచి పుట్టిన వాడు అలాద్యుడు.(అలం పూర్ణం యథా భవతి తథా కర్మ ఫలమస్తీతి- అలాదః జీవః తత్ర భవః – అలాద్యః)

16

నమశ్శవ్యాయచ ఫేన్యాయచ.

नमः शव्याय च फेन्याय च ।

శవ్యాయచ =లేతగడ్డియందు ఉండువాడును

ఫేన్యాయచ=సముద్రపు నురుగుయందు ఉండు వాడును అగు శివునకు

నమః=నమస్కారము.

లేతగడ్డియందు ఉండువాడును, సముద్రపు నురుగుయందు ఉండు వాడును అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

శస్యతే పశుభిః ఇతి శష్టుం- పశువులచే హింసింపబడునది కనుక లేత కనవునకు శష్టుమని పేరు వచ్చింది

ఫేనము= స్నాయతే వర్షత ఇతి ఫేనః= ఉప్పొంగునది కనుక సముద్రపు నురుగును ఫేనము అన్నారు.

సమస్యకత్యాయచ ప్రవాహ్యాయచ

नमस्सिकत्याय च प्रवाहाय च ।

సికత్యాయచ = ఇసుకనేలలలో ఉండువానికిని

ప్రవాహ్యాయచ = ప్రవహించువానికిని

సమః = సమస్కారము

ఇసుకనేలలలో ఉండువాడు, మరియు ప్రవహించువాడైన శివునకు

సమః = సమస్కారము

విశేషాలు

సికతా శబ్దము ఇసుకకు, ఇసుక నేలకు పేరు. సిచ్యంత ఇతి సికతాః - తడుపబడునది అని సికతా శబ్దమునకు అర్థము.

ప్రకర్షణ విచ్ఛేదేన వహతీతి ప్రవాహః - ఎడతెగక నడుచునది అని ప్రవాహ శబ్దానికి అర్థము.

శివ భగవానుడు అన్నిచోట్లా ఉన్నాడు . స్వామి విశ్వ వ్యాపకత్వాన్ని నిరూపించే మంత్రాలలో ఇది ఒకటిగా పరిగణించాలి.

దీనితో ఎనిమిదవ అనువాకము సమాప్తము.

సమక చమకాలు(తొమ్మిదవ అనువాకం)

తెలుగు టీక - డా. తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు

సమ ఇరిణ్యాయచ ప్రపథ్యాయచ.

नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च ।

ఇరిణ్యాయచ = చవుటి నేలలో ఉండు వాడును

ప్రపథ్యాయచ = పదిమంది నడచు త్రోవలో నడుచువాడును అగు శివునకు

సమః = సమస్కారము

చవుటి నేలలో ఉండు వాడును, పదిమంది నడచు త్రోవలో నడుచువాడును అగు శివునకు సమస్కారము

విశేషాలు

ఇయర్తి నాశం గచ్ఛతీతి ఇరిణం- నాశనమును పొందునేల కాబట్టి ఊషర క్షేత్రమునకు ఇరిణమని పేరు.

జలవద్ధాన్యధనవద్దుర్గం కాలసహం మహత్ | ఔదకం పార్వతం వార్షమైరిణం ధన్వినంచషట్.

జలమయము, పర్వతమయము, వృక్షమయము, ఇరిణము, ధాన్యనము అని దుర్గము ఐదువిధములు. (శ్రీమదగ్ని మహా పురాణము రెండువందల తొమ్మిదవ అధ్యాయము 29 వశ్లోకము) అయిదు రకాల దుర్గాలలో ఒకటిగా ఇరిణము చెప్పబడినది.

శివుడు అన్ని చోట్లా ఉన్నాడని చెప్పుట ఈ మంత్ర అంతరార్థము.

02

నమకింశిలాయచక్షయణాయచ.

नमः किंशिलाय च क्षयणाय च ।

కింశిలాయచ=చిన్న చిన్న శిలలరూపములో ఉండువాడును

క్షయణాయచ=నివాస యోగ్యమైన ప్రదేశములలో ఉండువాడును అగు శివునకు

నమః=నమస్కారము.

చిన్న చిన్న శిలలరూపములో ఉండువాడును,నివాస యోగ్యమైన ప్రదేశములలో ఉండువాడును అగు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

శిల అంటే ఒక రాయి.

'శిలాఘనమధ్యస్థ ప్రదీపహస్తప్రథనవత్' అని ఒక సంస్కృత న్యాయము

రత్నశిలమధ్యలో ఉంచిన ఒక పెద్ద దీపము ఆ రాతిపలకలలో ప్రతిఫలించి కొన్ని వేలదీపములుగ కనబడినట్లు . విజ్ఞానము అలా వెలుగుతుందని దాని అర్థము.

అలాగే ఒకటే శివుడు ఇన్ని నమక , చమక మంత్ర దీపాలలో వెలుగుతున్నాడు. సర్వమూ ఆయనే.

03

నమః కపర్దినేచ పులస్తయేచ.

नमः कपर्दिने च पुलस्तये च ।

కపర్దినేచ = కపర్దమను జడముడి కలిగిన వాడు,

పులస్తయేచ= భక్తుల ఎదుట ఉండేవాడు అయిన శివునకు

నమః = నమస్కారము

కపర్దమను జడముడి కలిగిన వాడు, భక్తుల ఎదుట ఉండేవాడు అయిన శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

కపర్ది లోని క అనే అక్షరము నీటిని, పృ పుష్టి తత్వాన్ని, ద అనే అక్షరము దాతృత్వాన్ని తెలియ చేస్తాయి.

నమః కపర్దినేచ పుష్టకేశాయ చ" అను మంత్రములో గొప్పజడలు కట్టిన జాట్టు కలవాడు అను అర్థము వచ్చు కపర్ది అను పదము పక్కనే "పుష్టకేశాయచ" అనగా వెంట్రుకలు లేనివాడు అను అర్థము వచ్చు పదము ఉన్నది. సర్వమూ శివమయము.

సంస్కృతములో ర కి, లకి కొన్ని చోట్లా అభేదముగా వాడుతుంటారు. అందుకే ఈ మంత్రములో పు 'ర' స్థాన్ కి బదులు పు'ల' స్థాన్ వాడబడినది.

04

నమో గోష్ఠాయచ గృహ్యాయచ.

नमो गोष्ठयाय च गृह्याय च ।

గోష్ఠాయచ =గోవులుండు ప్రదేశములో ఉండువాడు,

గృహ్యాయచ=గృహములందు ఉండువాడును అయిన శివునకు

నమః=నమస్కారము

గోవులుండు ప్రదేశములో ఉండువాడు,గృహములందు ఉండువాడును అయిన శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

గావస్తీష్ఠ్యంత్యత్ర గోష్ఠం- దీనియందు గోవులుండును కనుక గోష్ఠమని పేరు.

గృహమనే పదానికి పురుషునిచే సంపాదించబడిన ధనమును గ్రహించునది అని అర్థము.

అంతటా ఉండేవాడు శివుడు అని చెప్పటానికి గోష్ఠాయచ గృహ్యాయ పదాలు సూచకాలు.

05

నమస్తల్పాయచ గేహ్యాయచ.

नमस्तल्पाय च गेह्याय च ।

తల్పాయ చ=పానుపునందు ఉన్నవాడును,

గేహ్యాయ చ= పై అంతస్తులో ఉండువాడును అగు శివునకు

నమః= నమస్కారము

పానుపునందు ఉన్నవాడును, పై అంతస్తులో ఉండువాడును అగు శివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

తల్పము సుఖానికి, గేహ్యము ఉన్నత దశకు ప్రతీక. శివానుగ్రహముఉంటే సుఖాలు, ఉన్నత దశలు సంప్రాప్తిస్తాయి అని ఈ మంత్ర సంకేతము.

06

నమః కాట్యాయచ గహ్వరేష్ఠాయచ.

नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च ।

కాట్యాయచ= ముండ్రతో నిండిన మొక్కలు, లతలు మొదలైనవి ఉన్న ప్రదేశములో ఉండువాడు

గహ్వరేష్ఠాయచ= చొరరానివైన కొండ గుహలలో ఉండువాడును అగు పరమ శివునకు

నమః = నమస్కారము.

ముండ్రతో నిండిన మొక్కలు, లతలు మొదలినవి ఉన్న ప్రదేశములో ఉండువాడు, చొరరానివైన కొండ గుహలలో ఉండువాడును అగు పరమ శివునకు , నమస్కారము.

విశేషాలు

పరమశివుడు భక్త సులభుడు మరియు అర్థము కానివానివారికి గహన స్వభావము కలవాడని ఈ మంత్ర అంతరార్థము.

07

నమో హృదయ్యాయ చ నివేష్యాయ చ.

नमो हृदय्याय च निवेष्ट्याय च ।

హృదయ్యాయ చ = అగాధ జలాశయములందు ఉండువాడు,

నివేష్యాయ చ = మంచు నీటియందు ఉండువాడు అగు పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము.

అగాధ జలాశయములందు ఉండువాడు, మంచు నీటియందు ఉండువాడు అగు పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

హృదతే కల్లోలైః హృదః -

1. కల్లోలములచే అవ్యక్తముగా మోగునది కనుక హృదమని పేరు వచ్చింది.

2. మహా శివుడు మంచు పర్వతంలో ఉంటాడు. ఆయనే మంచు పర్వతము వంటి వాడు. కష్టాలలో ఉన్న తన భక్తుల దగ్గరకు ప్రవాహమై చేరుకొని రక్షిస్తాడు.

అమర్నాథ్ గుహ లోపల శివలింగం మాదిరిగా కనిపించే ఒక మంచు ఆకారం ఉండుట ప్రసిద్ధము. మంచుతో స్వామికి ఉన్న ఈ సంబంధాన్ని నివేష్యాయ చ' అను పదము తెలియ చేస్తోంది.

08

నమః పాగ్ంమసవ్యాయ చ రజస్యాయ చ

नमः पाँसव्याय च रजस्याय च ।

పాగ్ంసవ్యాయ చ = కనిపించని పరమాణువులలో ఉన్నవాడును,

రజస్యాయ చ = కనిపించే దుమ్ము ధూళిలో ఉన్నవాడును అగు పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము.

కనిపించని పరమాణువులలో ఉన్నవాడును, కనిపించే దుమ్ము ధూళిలో ఉన్నవాడును అగు పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1. సూక్ష్మములకంటె సూక్ష్మమైన అణువు పరమాణువు

2. అన్నింటిలోను స్వామికి కల అస్తిత్వాన్ని ఈ మంత్రం మరోమారు నిరూపిస్తోంది.

09

నమః శ్శుష్కాయచ హరిత్యాయచ.

नमः शुष्कयाय च हरित्याय च ।

శుష్కాయచ= ఎండిపోయిన చెట్లయందు ఉన్నవాడును

హరిత్యాయచ = ప చ్చని చెట్లయందు ఉన్నవాడును అగు పరమశివునకు

నమః=నమస్కారము.

ఎండిపోయిన చెట్లయందు ఉన్నవాడును ప చ్చని చెట్లయందు ఉన్నవాడును అగు పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

అన్నింటిలోను స్వామి ఉన్నాడనే అర్థమే కాకుండా భక్తులకు ఒక భరోసాను ఈ మంత్రం ఇస్తోంది. శుష్కమైన జీవితాలను చిగురింపచేయ కలిగినవాడు శివుడు. పచ్చగా ఉన్న జీవితాలను అలాగే ఉంచగలిగినవాడు కూడా శివుడే.

10

నమో లోప్యాయచో లప్యాయచ.

లోప్యాయ చ=గడ్డి మొదలైనవి పెరగని కఠిన ప్రదేశములో ఉన్నవాడు,

ఉలప్యాయ చ=రెల్లుగడ్డి మొదలైనవాటియందు ఉన్నవాడును అగు పరమశివునకు

నమః= నమస్కారము.

గడ్డి మొదలైనవి పెరగని కఠిన ప్రదేశములో ఉన్నవాడు,రెల్లుగడ్డి మొదలైనవాటియందు ఉన్నవాడును అగు పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

1.లోప్య అను పదానికి being among thickets or inaccessible places ఉలప్య అను దానికి abiding in or belonging to the ॐ grass అను అర్థాలు ఇచ్చింది Monier William's Sanskrit-English Dictionary, 2 nd Ed. 1899

2.ఉలపము అంటే మొదవగడ్డి

3.. పశువులచేత హింసించబడునది కనుక గడ్డిని తృణము అంటారు.

11

నమ ఊర్వాయచ సూర్యాయచ

नम ऊर्वाय च सूर्याय च ।

ఊర్వాయచ =భూమియందుండు వాడు,

సూర్యాయచ= అందమైన తరంగములు కలిగిన నదులయందు ఉండువాడును అగు పరమశివునకు

నమః=నమస్కారము

భూమియందుండు వాడు, అందమైన తరంగములు కలిగిన నదులయందు ఉండువాడును అగు పరమశివునకు నమస్కారము

విశేషాలు

1. ఉర్వి అను పదమునకు విశాలమైనది అను అర్థము ఇచ్చినది తెలుగు నిఘంటువు తెలుగు-తెలుగు (జి.ఎన్.రెడ్డి-ఆం.ప్ర.సా.అ.) 1979

ఘనమైనది, పర్వతములచేత కప్పబడునది కనుక భూమిని ఉర్వి అంటారని అమరకోశము.

12

నమః పఠ్యాయచ పఠ్యశద్యాయచ.

नमः पठ्याय च पठ्यशद्याय च ।

పఠ్యాయచ = ఆకులలోను,

పఠ్యశద్యాయచ = ఎండు టాకుల సమూహములోను ఉన్నట్టి పరమశివునకు

నమః = నమస్కారము.

ఆకులలోను, ఎండు టాకుల సమూహములోను ఉన్నట్టి పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

పిపర్తి వృక్షమితి పర్ణం- వృక్షమున నిండియుండునది కనుక ఆకును పర్ణమంటారు.

పచని ఆకుయందు ఉండు వాడూ ఆయనే. ఎండుటాకులందు ఉండువాడూ ఆయనే. సర్వము శివానుగ్రహముగా భావించి జీవనసుఖ దుఃఖములందు ప్రవర్తించాలనే సందేశాన్ని ఈ మంత్రము ఇస్తోంది.

13

నమో ౭పగురమాణాయచాభిఘ్నతేచ.

అపగురమాణాయచ= పాపాత్ములను శిక్షించుటకు ఆయుధములు కలవాడు

అభిఘ్నతేచ=ధర్మ శత్రువులను మోదువాడును అగు పరమశివునకు

నమః= నమస్కారము.

పాపాత్ములను శిక్షించుటకు ఆయుధములు కలవాడు, ధర్మ శత్రువులను మోదువాడును అగు పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

శత్రువునకు ఉన్న రరకాల పేర్లలో అభిఘాతి కూడా ఒకటి. హింసించు శీలము కలవాడు అని దాని అర్థము. పరమశివునికి నిజానికి శత్రువులు అంటూ ఎవరూ లేరు. కాని ధర్మానికి శత్రువులు ఆయనకు శత్రువులు.

వారిని శిక్షించువాడను అర్థములో ఈ మంత్రము ఏర్పడింది.

14

నమ ఆక్లిదతేచ ప్రక్లిదతే చ

नम आक्खिदते च प्रक्खिदते च ।

ఆక్ఖిదతేచ= కొద్దిగా కష్టము పెట్టు వాడును

ప్రక్ఖిదతే చ=బాగా కష్టము పెట్టువాడును అగు పరమశివునకు

నమః=నమస్కారము.

కొద్దిగా కష్టము పెట్టు వాడును,బాగా కష్టము పెట్టువాడును అగు పరమశివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

రుద్రులు అనేకమంది ఉన్నారు.వీరిలో ఏకాదశ రుద్రులు ప్రసిద్ధులు

1.వీరభద్రుడు, 2. శర్వుడు, 3. గిరీశుడు, 4. అజైకపాదుడు, 5. అహిర్బుధ్న్యుడు, 6. పినాకి, 7. స్థాణువు, 8. పశుపతి, 9. భవుడు, 10. ఉగ్రుడు, 11. త్విట్పుతి/ త్విష్టాంపతి. (బసవేశ్వర గీతామృతం).

రుద్రులలో కొంతమంది ఉగ్రులు బాధపెడతారు. ఉగ్రరథుడు అను పేరు గల రుద్రుడు 60 వఏట మానవులను బాధ పెడతాడు. ఈ బాధ తప్పించుకోవటానికి షష్టి పూర్తి అను పేరుగల ఉగ్రరథ శాంతి చేయమని పెద్దలు చెబుతారు.

15

నమో వః కిరికేభ్యోదేవానాం హృదయేభ్యః.

नमोवः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यः ।

దేవానాం హృదయేభ్యః.=దేవతలకు మాత్రమే (మానవులకు కాదు) ఊహించదగిన రుద్ర గణములు కలవానికి

కిరికేభ్యః=పాపాత్ములను తమ ఇష్టము వచ్చినట్లు శిక్షించు గణములు కలిగిన పరమశివునకు

నమః=నమస్కారము

దేవతలకు మాత్రమే (మానవులకు కాదు)) ఊహించదగిన రుద్ర గణములు కలవానికి,పాపాత్ములను తమ ఇష్టము వచ్చినట్లు శిక్షించు గణములు కలిగిన పరమశివునకు,నమస్కారము

16

నమో విక్షీణకేభ్యః.

नमो विक्षीणकेभ्यः (देवानां हृदयेभ्यः)

విక్షీణకుడు అంటే పాపాత్ములను శిక్షించు రుద్ర గణానికిసంబంధించిన నాయకుడు. దేవతలకు మాత్రమే (మానవులకు కాదు)ఊహించదగిన రుద్ర గణ నాయకుడు విక్షీణకుడు. అటువంటి రుద్ర గణముల నాయకుల స్వరూపములో ఉన్న శివునకు నమస్కారము.

17

నమో విచిన్వత్కేభ్యః.

नमो विचिन्वत्केभ्यः (देवानां हृदयेभ्यः)

వెతుకదగిన దానిని సంపాదించి ఇచ్చు శివునకు నమస్కారము.

18

నమ అనిర్హతేభ్యః.

नम आनिर्हतेभ्यः (देवानां हृदयेभ्यः)

నిశ్చేషముగా జీవుల పాపములను తొలగించు శివునకు నమస్కారము.

విశేషాలు

అనిర్హతుఁడు : అను పదమునకు ఆంధ్ర వాచస్పత్యము (కొట్ల శ్యామలకామశాస్త్రి) 1953 లో లచ్చిమగఁడు విష్ణువు అను అర్థము కనబడుతోంది. శివకేశవుల అభేదాన్ని నమకము ప్రతిపాదిస్తోందనటానికి ఇది కూడా ఒక సాక్ష్యము.

19

నమ అమీవత్కేభ్యః.

नम आमीवत्केभ्यः (देवानां हृदयेभ्यः)

పాపాత్ములను శిక్షించుటకు అన్ని చోట్ల వ్యాపించి ఉన్న పరమశివునకు నమస్కారము.

నమక చమకాలు(పదవ అనువాకం)

తెలుగు టీక – డా. తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు, మెదక్ జిల్లా

1

ద్రాపే అంధసస్పతే దరిద్రం నీల లోహిత

ఏషాం పురుషాణామేషాం పశూనాంమాభేర్యారో□□

మో ఏషాం కించనామమత్.

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित ।

एषां पुरुषाणामेषां पशूनां माभेमारो मो एषां किञ्च नाममत् ।

రోతైన గతిని కలిగించు వాడా! అన్నమును ఇచ్చువాడా! ఏమీ లేనివాడా! కంఠమున నలుపు , తతిమ్మా శరీరమున ఎరుపు రంగు కలవాడా! నా పుత్రులను మనుమలను, ఆవు , పశు సంపదలను భయపెట్టుకు. వీరిలో ఏ ఒక్కరిని నశింప జేయకు. రోగముల పాలు చేయకు. .

వివరణము

ప్రజలకు వారి వారి కర్మానుసారముగా రోగములు, దారిద్ర్యము మొదలయిన – అసహ్యకరమయిన బాధలు కల్పించువాడు కనుక శివుని ఇక్కడ “ద్రాపే” అని సంబోధించారు.

2

యాతే రుద్ర. శివా తనూశ్శివావిశ్వాహ భేషజీ.

శివా రుద్రస్య భేషజీ తయా నో మృడ జీవసే.

या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी ।

शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसे ॥

ఓ పరమేశ్వరా ! శివా ! నీ శరీరము(రూపము) రోగ దారిద్ర్యాదులను తొలగించు ఔషధము . శుభకరమైనది. నీ రుద్ర రూపము సంసార దుఃఖమును తొలగించి మోక్షాన్ని అనుగ్రహిస్తుంది. శివ మరియు రుద్ర రూపములచే మమ్ములను సుఖముగాజీవింపజేయుము.

వివరణ

ఈ మంత్రములో శివరూపాన్ని ఒక ఔషధముగా, రుద్ర రూపాన్ని మరొక ఔషధముగా వర్ణించారు.

3

ఇమాం రుద్రాయ తవసే కపర్దినే క్షయద్వీరాయ ప్రభరామహేమతిం.

యథానశ్చమసద్విపదే చతుష్పదే విశ్వం పుష్టం గ్రామే అస్మిన్ న్ననాతురం.

इमां रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम् ।

यथा नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ॥

బలవంతుడైనవానికి , కపర్దికి (శివుని జటాజూటము పేరు కపర్ది. సుఖముచే నిండించునది అని ప్రతిపదార్థం), శత్రువులను నశింపజేయువాడును అగు పరమశివునికి మా మానసిక ధ్యానమును సమర్పించుచున్నాము.

ఇలా ధ్యానము చేయుటచే రెండు పాదములు కల జంతువులు, నాలుగు పాదములు కల జంతువులు, గ్రామములో జీవిస్తున్న సకల జంతువులు బలాన్ని, శుభాన్ని , రోగాలు లేని సుఖాన్ని పొందెదరు.

విశేషాలు

1. ఏ కుటుంబములో అయినా నమకధ్యానము చేసిన యెడల ఆ గ్రామములోని వారందరూ సుఖించెదరని ప్రసిద్ధ శ్లోకము. అందుకే ఈ మంత్రములో గ్రామ శబ్దము చెప్పబడినది. (రుద్రాధ్యాయా వసేద్యత్ర గ్రామే వా నగరేపి వా/వ్యాధిదుర్భిక్ష చోరాది బాధా తత్రనజాయతే)

2. జంతు శబ్దము మానవులకు కూడా వర్తిస్తుంది. అందుకే శివుడిని పశుపతి అంటారు. అందుకే ఈ మంత్రములో సకల జంతు సముదాయములో మానవులున్నారని గ్రహించాలి.

4

మృడానో రుద్రో తనో మయస్కృధి క్షయ ద్వీరాయ నమసా విధేమ తే.

యచ్ఛం చ యోశ్చ మనురాయజే పితా తదశ్యామ తవ రుద్ర ప్రణీతో.

मृडानो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते ।

यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ ॥

భక్తులను సంతోషపెట్టువాడా! (మృడుడా!) రుద్రుడా! ఇహ పరలోకాల సుఖాలను అనుగ్రహించుము.

నీదగ్గర మా నశించిన పాపాలు, వీరులు ఉన్నారు. అటువంటి నీకు నమస్కారము. నీ అనుగ్రహముతో ఆ మనువు సుఖదుఃఖాతీత స్థితిని సాధించాడు. ఓ పరమేశ్వరా ! అది అంతా మాకు అనుగ్రహించు.(అశ్యామ)

5

మానో మహంత ముతమానో అర్భకం మాన ఉక్షంత ముత మా న ఉక్షితం.

మానోవధీః పితరం మోత మాతరం ప్రియా మాన స్త నువో రుద్ర రీరిషః.

मानो महान्तमुतमानो अर्भकं मान उक्षन्तमुत मा न उक्षितम् ।

मानोवधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मानस्तनुवो रुद्र रीरिषः ॥

అర్థ తాత్పర్యాలు

ఓ రుద్రుడా! మాకు సంబంధించిన ముసలివారిని హింసింపకు. (మానో మహాంత ముతమానో)

మా బాలురను హింసింపకుము. (అర్భకం మాన)

మరియు యౌవనవంతులను హింసింపకు(ఉక్షంత ముత)

గర్భమందలి పిండములను హింసింపకుము(మా న ఉక్షితం)

మా తండ్రిని అందుకోకు అనగా చంపకుము(మానోవధీః పితరం)

మా తల్లినిఅందుకోకు(మోత మాతరం)

రుద్రా !మా ప్రియమైన శరీరములను హింసింపకుము (మాన స్త నువో రుద్ర రీరిషః)

విశేషాలు

రుద్రుడను పదానికి దుఃఖాన్ని పోగొట్టు వాడని అర్థము.

తల్లిదండ్రులు మొదలైనవారు బాధపడితే కలిగేది దుఃఖము.ఆ దుఃఖాన్ని పోగొట్టు వాడని సార్థకముగా రుద్ర శబ్దము ఈమంత్రములో పేర్కొనబడినది.

6

మానస్తాకే తనయే మాన ఆయుషి మానో గోషు మానో అశ్వేషు రీరిషః.

వీరాన్మానో రుద్ర భామితో □వధీర్హవిష్మంతో నమసా విధేమ తే.

मानस्तोके तनये मान आयुषि मानो गोषु मानो अश्वेषु रीरिषः ।

वीरान्मानो रुद्र भामितो २वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते ॥

రుద్రుడా!

నీకు చేయవలసిన పనులు చేయని మాయందు కోపము వహించి మా సంతానమును హింసింపకుము. (మానస్తాకేతనయే)

మా ఆయుర్దాయము విషయములో ఇబ్బందిపెట్టకు (మాన ఆయుషి)

మాఆవులు, గుఱ్ఱముల విషయములో బాధపెట్టకు. (మానో గోషు మానో అశ్వేషు రీరిషః)

మా సేవకులను హింసింపకు. (వీరాన్మానో)

మేము హవిస్సులతో (1. అగ్నిహోత్రమునందు వేల్పుటకు ఇవురబెట్టిన యన్నము;2. నెయ్యి.) నమస్కారములతో నిన్ను సేవిస్తాము.(హవిష్మంతో నమసా విధేమతే)

7

ఆరాత్తే గోష్ను ఉత పూరుషేష్ను క్షయద్వీరాయ సుమ్న మస్మే తే అస్తు.

రక్షాచ నో అధిచ దేవ బ్రూహ్మధా చనః. శర్మ యచ్చ ద్వి బర్హాః.

आरात्ते गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे ते अस्तु ।

रक्षा च नो अधि च देव ब्रूह्यथा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः ॥

గోవులను చంపునట్టి పావులను శిక్షించునట్టి , (గోఘ్న)

అంతే కాదు -పుత్ర పౌత్రులను సంహరించు నట్టి (ఉత పూరుషఘ్నే)

నశించిన వీరులు గల్గినట్టి (క్షయద్వీరాయ)రూపము నీ ఉగ్రరూపమగుగాక!

నీ సుఖదాయకమైన రూపము మాకు దగ్గరగా ఉండుగాక!.(సుమ్న మస్మేతే అస్తు)

ఇంతే కాదు.- మమ్మలినీ అన్నిరకాలుగా రక్షించు (రక్షాచనో)

ఓ దేవా! మాకు అనుకూలముగా మాట్లాడు. (అధిచ దేవ బ్రూహి).

మరియూ ఈ , పై లోకములు రెండింటిలోను సుఖాన్ని అనుగ్రహించే నువ్వు మాకు మోక్షదాయకమైన సుఖమునొసంగుము. (అథాచనః. శర్మ యచ్చద్వి బర్హాః.)

వివరణ

శివునికి ౧.ఉగ్ర, ౨ సౌమ్య అను రెండు రూపాలున్నట్లు ఈ మంత్రములో ద్రష్ట వివరిస్తున్నాడు.

ఉగ్ర రూపము మాకు దూరముగా పెట్టి, సౌమ్య రూపముతో మాకు సుఖాలను అనుగ్రహించమని శివునికి నివేదన ఈ మంత్రములో కనబడుతోంది.. భగవద్గీతలో కృష్ణుడు విశ్వరూపాన్ని చూపించిన సందర్భములో అర్జునుడు సౌమ్య రూపాన్ని అనుగ్రహించమని ప్రార్థించినట్లు ఈ మంత్రములో కూడా సౌమ్యతను ద్రష్ట అభిలషిస్తున్నాడు.

8

స్తూహి శ్రుతం గర్త సదం యువానం మృగం న భీమ ముపహత్ను ముగ్రం.

మృడా జరిత్రే రుద్రస్తవానో అన్యంతే అస్మన్ నివపంతు సేనాః.

स्तुहि श्रुतं गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहत्नुमुग्रम् ।

मृडा जरित्रे रुद्रस्तवानो अन्यन्ते अस्मन्निवपन्तु सेनाः ॥

ఓ నా వాక్యా! అంతరాత్మా!

వేదములవలన వినబడిన వానిని(శ్రుతం)

గుహను పోలిన హృదయములో ఉండే పరమశివుని.(గర్త సదం)

నిత్యయువకుడిని, (యువానం)

భయంకరమైన సింహములా శత్రు వినాశము చేయు ప్రసిద్ధుడైన శివుని(ఉపహత్తుం)

స్తోత్రము చేయుము. (స్తూహి)

ఓ రుద్రా !

మా మాటల చే పొగడబడి(స్తవానః)

ప్రతి రోజూ నశించు మా శరీరములకు (జరిత్రః)

సుఖము ఇవ్వవలసినది(మృడ)

నీ సేనలు(సైన్యాః)

అన్యులైన మా శత్రువులను (అన్యంతే అస్మిన్)

నశింపజేయు గాక.(నివపంతు)

విశేషాలు

‘అంతశ్చరతి భూతేషు గుహాయాం విశ్వమూర్తిషు ‘ అని నారాయణ సూక్తము విష్ణువుని హృదయ గుహలో మధ్యలో ఉండేవానిగా చెబితే- ఇక్కడ నమకములో శివుడిని మన హృదయములో ఉండేవానిగా ద్రష్టలు భావించారు.

పేర్లు మార్పు. శివుడు, విష్ణువు ఒక్కరే అను విషయము ఇక్కడ బాగా స్పష్టమవుతోంది.

9

పరిణో రుద్రస్యహేతిర్వృణక్తు పరిత్వేషస్య దుర్మతి రఘాయోః.

అవస్థిరా మఘవ ద్భృస్తసుష్వ మీధ్వస్తాకాయ తనయాయ మృడయ.

परिणो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परित्वेषस्य दुर्मतिरघायोः ।

अवस्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृडय ॥

శివుని ఆయుధము (రుద్రస్యహేతిః)

మమ్మల్నిని ఎప్పుడూ బాధ పెట్టకుండుగాక! (పరివృణక్తు)

పాప పరిహారాన్ని కోరేది(అఘాయోః)

మరియూ అన్ని వైపులనుంచి(పరి)

కోపముతో జ్వలించు శివుని (త్వేషస్య)

బాధించు బుద్ధి మమ్మల్నిని విడిచిపెట్టుగాక!(దుర్మతిః)

అన్నింటిని అనుగ్రహించే ఓ పరమేశ్వరా! (మీధ్వః)

స్థిరుడవు కమ్ము(స్థిరా)

నీకు సాష్టాంగ ప్రణామములు , పూజలు చేసే మాయందు(మఘవ ద్భృః)

నీ ఆయుధమును ప్రయోగించకు.(అవతసుష్వ)

మామనుషులకు(తోకాయ)

మాపిల్లలకు(తనయాయ)

సుఖాన్ని ఇవ్వవలసినది(మృడాయ)

విశేషాలు

ఇక్కడ శివుని బాధించు బుద్ధిని అన్యాయాలు చేసే శత్రువులను బాధించు బుద్ధిగా అన్వయించుకోవాలి. మేము ఎటువంటి అన్యాయములు చేయమని, మమ్మలీని బాధించవద్దని ఈ మంత్రంలో వేడికోలు. .

10

మీధుష్టమ శివతమశివో నస్సుమనా భవ.

పరమే వృక్షే అయుధం నిధాయ కృత్తిం వసాన ఆచర పినాకం బిభ్రదాగహి.

मीढृष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव ।

परमे वृक्षे आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आचर पिनाकं बिभ्रदागहि ॥

కోరిన కోరికలు ఇచ్చువాడా! (మీధుష్టమ)

శుభములను అనుగ్రహించువాడా! (శివతమ)

శుభ నిలయుడా(శివ)

మా గూర్చి (నః)

మంచి మనస్సు స్నేహముకలిసినవాడివగుము. (సుమనాభవ.)

ఓ శ్రేష్టుడా!(పరమే)

త్రిశూలము మొదలైనవాటిని (అయుధం)

కైలాసములో ఉన్న మర్రి చెట్టులో ఉంచి, (వృక్షే)

పులి చర్మమును మాత్రము ధరించి (కృత్తిం వసాన)

మా ఎదురుగా రమ్ము. (ఆచర)

పినాకమును ధనుస్సును(పినాకం)

చేతిలో ధరించుచు రమ్ము (బిభ్రదాగహి)

విశేషాలు

కైలాసములో 100 యోజనాల ఎత్తు, 175 యోజనాల వెడల్పు కలిగిన మర్రి చెట్టు ఉన్నట్లుగా ప్రసిద్ధి. దానిపై ఆయుధములను ఉంచమని ద్రష్ట ప్రార్థిస్తున్నాడు.(యోజనమంటే ఎనిమిది మైళ్లు.)

11

వికిరిదవిలోహిత నమస్తే అస్తు భగవః.

యాస్తే సహస్రం హేతయో □న్యమస్మన్నివపన్తు తాః.

विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः ।

यास्ते सहस्रं हेतयो२ न्यमस्मन्निवपन्तु ताः ॥

పాపము, వ్యాధి, పేదరికము మొదలైన వాటిని నాశనము చేయువాడా! (వికిరిద)

ఎర్రనివాడా! మిక్కిలి తెల్లనివాడా!(విలోహిత)

ఓ భగవంతుడా! (భగవః)

నీకు నమస్కారమగు గాక. (నమస్తే అస్తు)

నీకు ఏ ఆయుధములు వేలకొద్దీ ఉన్నాయో(యాస్తే సహస్రం హేతయో)

అవి(తాః)

మాకు ఇతరుడైన విరోధిని (అస్మత్ అన్యం)

నశింపజేయు గాక. (నివపంతు)

విశేషాలు

భగవంతుని లక్షణాలను పురాణ నామచంద్రికలో ఇలా వివరించారు.

సంభర్షత్వము, భర్షత్వము, నేతృత్వము, గమయత్వత్వము, స్రష్టృత్వము, సర్వశరీరత్వము, సర్వభూతాంతరాత్మత్వము, నిరస్త నిఖిలదోషత్వము, షాడ్గుణ్యపూర్ణత్వము మొదలుగా కల గుణములు కలవాడు భగవంతుడు ఎఱుంగవలయును.

సంభర్షత్వము అనగా ఉపకరణ సంపాదనము. అనగా ప్రకృతి పురుషకాలములకు కార్యములను పుట్టించునట్టి యోగ్యతను కలుగజేయుట. భర్షత్వము అనగా స్థితిని కలుగజేయుట. గమయత్వత్వము అనగా సంహారముచేయుట. స్రష్టృత్వము అనగా సృజించుట. సర్వశరీరత్వము అనగా ప్రపంచము శరీరముగా కలిగి ఉండుట. సర్వభూతాంతరాత్మత్వము అనగా ఎల్లభూతములకు లోపల ఆత్మగా ఉండుట. నిరస్త నిఖిలదోషత్వము అనగా ప్రకృతి సంబంధముచేత వచ్చేడి దోషములు ఏవియు లేక ఉండుట. షాడ్గుణ్యపూర్ణత్వము అనగా ఐశ్వర్యము, వీర్యము, యశస్సు, శ్రీ, జ్ఞానము, వైరాగ్యము ఈ ఆఱుగుణములను కలిగి ఉండుట. పురాణనామచంద్రిక (యెనమండ్రం వెంకటరామయ్య) 1879

శివుడు ఎరుపురంగులోను, తెలుపురంగులోను వర్ణించబడ్డాడు కనుక ఈ మంత్రములో విలోపిత శబ్దానికి రెండు అర్థాలు చెప్పుకోవాలి.

12

సహస్రాణి సహస్రధా బాహువోస్తవ హేతయః.

తాసామీశానో భగవః పరాచీనాముఖాకృధి.

Mantra 12

सहस्राणि सहस्रधा बाह्वोस्तव हेतयः ।

तासामीशानो भगवः पराचीना मुखाकृधि ॥

ఓ భగవంతుడా !శివా! (భగవః)

నీ చేతులందు (బాహువోస్తవ)

వేలకొలది (సహస్రాణి)

ఆయుధాలు (హేతయః)

అనేక విధాలుగా ఉన్నాయి(సహస్రధా)

. ఓ శక్తిమంతుడవైన భగవంతుడా! (ఈశానః)

ఆ ఆయుధములకు గురిగా మేము అయ్యేటట్లు చేయకు. (తాసాం పరాచీనాముఖాకృధి.)

నమక చమకాలు(పదకొండవ అనువాకం)

తెలుగు టీక - డా. తాడేపల్లి పతంజలి, పటాన్ చెరువు, మెదక్ జిల్లా

అనువాకము 11.

అనువాకము అంటే కొన్ని పనసలు గల వేదభాగము.

ప్రతి పనసలోనూ ఏదై పదాలు ఉంటాయి. చిన్న పనసలు కొన్నింటి లోస్వల్పంగా ఎక్కువ తక్కువలు ఉండవచ్చు.

సుమారుగా ఆశ్వాసము, ప్రకరణము, మొదలగు వానివంటిది అనువాకము.

ఈ అనువాకమునకే అవతానమని పేరు ఉంది.

ఒకటవ మంత్రము

సహస్రాణి సహస్రశో యేరుద్రా అధిభూమ్యాం

తేషాం సహస్ర యోజనే ఽవధన్వాని తన్మసి.

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधिभूम्याम् ।

तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि ॥

ఈ పదకొండవ అనువాకములో రుద్రునియొక్క భాగాలైన రుద్రాంగులు పూజింపబడుతున్నారు.

అధిభూమ్యాం = ఈ భూమి యొక్క పై భాగాన

సహస్రాణి సహస్రశో యేరుద్రా =వేలవేలుగ ఏ రుద్రులయితే ఉన్నారో

తేషాం ధన్వాని =వారి యొక్క ఎక్కువెట్టిన ధనుస్సులు

సహస్ర యోజనే అవ తన్మసి= మా దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో , నారి తొలగినవై ఉండుగాక!

తాత్పర్యము

ఈ భూమి మీద వేలవేలుగ ఉన్న రుద్రుల ఎక్కువెట్టిన ధనుస్సులు మా దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో , నారి తొలగినవై ఉండుగాక! (మమ్ములను బాధించవద్దని భావం)

విశేషాలు

తేషాం సహస్ర యోజనే ౨వధన్వాని తన్మసి అను రెండవ పాదమును ఇకనుంచి తొమ్మిదో మంత్రము వరకు కలిపి చదువుకోవాలి.

రుద్రాంగులు మమ్ములను శిక్షించవద్దని ఈ మంత్ర భావము.

ఎవరీ రుద్రాంగులు?

క్రొధ స్వరూపుడైన రుద్రుని యొక్క ఆగ్రహాంశములు లక్షలాదిగా ఈ భూమి మీద తిరుగుతుంటాయి. వాటి ప్రసన్నతకు ఈ అనువాకములోని మంత్రాలు ఉపయోగపడతాయని చెబుతారు.

రెండవ మంత్రము

అస్మిన్మహాత్మ్యర్ణవే 0 తరిక్షే భవా అధి

अस्मिन्महत्त्यर्णवेन्तरिक्षे भवा अधि ।

అస్మిన్ +మహతి+అర్ణవే= ఈ మహా సముద్రముతో సమానమైన

అంతరిక్షే అధి = ఆకాశములో ఉన్న

(యే)భవాః = రుద్రాంగుల ఎక్కుపెట్టిన ధనుస్సులు

తాత్పర్యము

ఈ మహా సముద్రముతో సమానమైన ఆకాశములో ఉన్న రుద్రాంగుల ఎక్కుపెట్టిన ధనుస్సులు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో , నారి తొలగినవై ఉండుగాక!

విశేషాలు

ఆకాశానికి, సముద్రానికి పోలిక లేదని వాల్మీకి చెప్పాడు. కాని సముద్రానికి, ఆకాశంతో పోలికను ఈ మంత్రం ఆవిష్కరించటం విశేషం.

మూడవ మంత్రము

నీలగ్రీవాశ్శితి కంఠాః శర్వా అధః క్షమాచరాః.

नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः क्षमाचराः ।

నీలగ్రీవాః= రుద్రాంగులు (రుద్రుని యొక్క మూర్తి విశేషములు) కొన్ని ప్రదేశాలలో కాలకూట విషాన్ని తీసుకొన్న తరువాత ఏర్పడిన నల్లని కంఠము కలవారు

శితి కంఠాః =తెల్లని కంఠము కలవారు.

శర్వాః =ప్రళయకాలములో భూతములను హింసించువారు

అధః క్షమాచరాః. =భూమి అడుగున తిరుగువారు(పాతాళమున తిరుగువారు)

తాత్పర్యము

రుద్రాంగులు (రుద్రుని యొక్క మూర్తి విశేషములు) నల్లని కంఠము కలవారు మరియు తెల్లని కంఠము కలవారు. వారు ప్రళయకాలములో భూతములను హింసించువారు . పాతాళమున తిరుగువారు అటువంటి రుద్రాంగులు మమ్ములను శిక్షించవద్దనిఈ మంత్ర భావము.

నాలుగవ మంత్రము

నీలగ్రీవాశ్శితికంఠా దివం రుద్రా ఉపశ్రితాః.

దివం ఉపశ్రితాః =స్వర్గమును ఆశ్రయించి ఉన్న

నీలగ్రీవాశ్శితికంఠాః రుద్రాః =నల్లని , తెల్లని కంఠము కలవారయిన రుద్రులు

స్వర్గమును ఆశ్రయించి ఉన్న,నల్లని , తెల్లని కంఠము కలవారయిన రుద్రులు మా దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో ఉండి మమ్ములను శిక్షించవద్దని ఈ మంత్ర భావము.

విశేషాలు

రుద్రునితో సారూప్యము ఉండుటవలన రుద్రాంగులను కూడా ఈ మంత్రములో రుద్రులని చెప్పారు

అయిదవ మంత్రము

యే వృక్షేషు సస్పింజరా నీల గ్రీవా విలోహితాః.

ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः ।

యే వృక్షేషు= వృక్షములందు ఏ రుద్రాంగులు ఉన్నారో వారు

సస్పింజరాః =లేత గడ్డి వలె ఎరుపును మించిన పసుపు వర్ణము కలవారు.

నీల గ్రీవాః= నీల వర్ణమైన కంఠము కలవారు.

విలోహితాః= రక్త వర్ణము కలవారు..

వృక్షములందు ఏ రుద్రాంగులు ఉన్నారో వారు లేత గడ్డి వలె ఎరుపును మించిన పసుపు వర్ణము కలవారు.

నీల వర్ణమైన కంఠము కలవారు. ఎరుపు వర్ణము కలవారు..

విశేషాలు

తెలుపువివిధ వర్ణాలలో ఉన్న రుద్రాంగులను ప్రస్తావించి వారు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో ఉండి శిక్షించవద్దని ఈ మంత్రము చెబుతోంది.

ఎరుపును మించిన పసుపు రంగును పింజర వర్ణము అంటారు.

వృక్ష శబ్దము ఇక్కడ స్థావర జంగములైన జీవులందరికి ప్రతీక.

విలోహిత శబ్దము నా నావిధములైన ఎరుపురంగు కలవారను అర్థముతో పాటు కాలుష్యము లేనివారు అను ఇంకొక అర్థమును కూడా సూచించుచున్నదని పెద్దలు చెప్పారు.

ఆరవ మంత్రము

యే భూతానామధిపతయో విశిఖాసః కవర్దినః

ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः ।

ప్రతిపదార్థము

భూతానాం=బలగ్రాహులు మొదలైన భూతములు (భూతానాం)

అధిపతయః= ప్రభువులు

విశిఖాసః=నున్నగా చేయ బడిన శిరస్సులు కలవారు

కవర్దినః =జటాజూటములు కలవారు

యే =ఈ రకంగా ఏ రుద్రులు కాన రాని శరీరము కలవారై ఉన్నారో

తాత్పర్యము

రుద్రాంగులలో కొందరు బలగ్రాహులు మొదలైన భూతములు. కొంతమంది ప్రభువులు. కొంతమంది నున్నగా చేయ బడిన శిరస్సులు కలవారు. మరికొంతమంది జటాజూటములు కలవారు ఈ రకంగా ఏ రుద్రులు ఉన్నారో వారు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలదియోజనాల దూరములో ఉండి శిక్షించవద్దని ఈ మంత్రము చెబుతోంది.

విశేషాలు

జటాజూటము పేరు కపర్ది. సుఖముచే నిండించునది అని ప్రతిపదార్థం

ఏడవ మంత్రము

యే అన్నేషు వివిధ్యంతి పాత్రేషు పిబతో జనాన్.

ये अन्नेषु विविद्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान् ।

యే =ఏ రుద్రులు (రుద్రాంశ గలవి)

అన్నేషు =భుజింప దగిన వస్తువు లలో గూఢముగా ఉండి

వివిధ్యంతి =జనాలను విశేషముగా బాధిస్తున్నాయో

పాత్రేషు =పాలు ఉన్న పాత్రలలో ఉన్నవై

పిబతో జనాన్ =ఆ పాలు తాగే జనులను బాధిస్తున్నాయో

ఏ రుద్రులు (రుద్రాంశ గలవి) భుజింప దగిన వస్తువు లలో గూఢముగా ఉండి జనాలను విశేషముగా బాధిస్తున్నాయో

పాలు ఉన్న పాత్రలలో ఉన్నవై ,ఆ పాలు తాగే జనులను బాధిస్తున్నాయో ఆ రుద్రాంశలు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో ఉండి శిక్షించవద్దని ఈ మంత్రము చెబుతోంది.

ఎనిమిదవ మంత్రము

యే పథాం పథి రక్షయ ఐలబృదా యవ్యధః.

యే ఐలబృదాః=ఏ రుద్రులు అన్న దానముచే జీవులను పోషిస్తున్నారో

యవ్యధః పథాం పథి రక్షయ = ఏది కొట్టదగినదో దానినే కొట్టు వారలయిన (యత్ విధ్యన్తి) రుద్రులు లౌకిక వైదిక మార్గములను రక్షించువారో

తాత్పర్యము

అన్న దానముచే జీవులను పోషిస్తూ , ఆయువును అపహరిస్తూ , లౌకిక వైదిక మార్గములను రక్షిస్తుంటారో ఆ రుద్రుల బాణములు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో ఉండి మమ్ములను శిక్షించవద్దని ఈ మంత్రము చెబుతోంది.

విశేషాలు

ఐలమును భరించువారు ఐల భృత్తులు.

ఐలము అనగా ఇలకు సంబంధించినది. అన్నరాశి. భకారానికి బకారము, తకారానికి దకారము వైదికములో వాడుట పరిపాటి. కనుక ఐలభృత, ఐలబృద అయింది.అన్నపురాశిని భక్త సమూహాలకు ఇచ్చుటకై ధరించినవారు ఐలబృదులని తాత్పర్యము

యువ శబ్దము ఇక్కడ ఆయువు అను విశేషార్థము ఇచ్చుచున్నది.

రుద్రులకు కొట్టదగినది ఆయువు.

తొమ్మిదవ మంత్రము

యే తీర్థాని ప్రచరంతి సృకావంతోనిషంగిణః.

ये तीर्थानि प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः

యే = ఏ రుద్రులు

తీర్థాని ప్రచరంతి = గంగ మొదలైన తీర్థ ప్రదేశములను , కాశీ ప్రయాగాది క్షేత్రములను రక్షించుటకు తిరుగుచున్నారో

సృకావంతః = వారు ఈటెలు కలవారును, (బాకులు కలవారు)

నిషంగిణః = అమ్ములపాదులు కలవారయి ఉన్నారు. (ఖడ్గములు కలవారు)

అటువంటి రుద్రుల బాణములు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో ఉండి మమ్ములను శిక్షించవద్దని ఈ మంత్రము చెబుతోంది

తాత్పర్యము

ఏ రుద్రులు గంగ మొదలైన తీర్థ ప్రదేశములను , కాశీ ప్రయాగాది క్షేత్రములను రక్షించుటకు తిరుగుచున్నారో

వారు ఈటెలు కలవారును, (బాకులు కలవారు) అమ్ములపాదులు కలవారయి ఉన్నారు. (ఖడ్గములు కలవారు)

అటువంటి రుద్రుల బాణములు దరిదాపులో లేకుండా వేలకొలది యోజనాల దూరములో ఉండి మమ్ములను శిక్షించవద్దని ఈ మంత్రము చెబుతోంది

విశేషాలు

కొందరికి తీర్థ ఫలితాన్ని ఇచ్చుటకు , కొందరికి తీర్థ ఫలితాన్ని ఇవ్వకుండా ఉండటానికి రుద్రులు అలా తిరుగుతుంటారట.

పదవ మంత్రము

య ఏతావంతశ్చ భూయాంసశ్చ దిశో రుద్రా వితస్థిరే .

తేషాం సహస్ర యోజనేవ ధన్వాని తన్మసి.

य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे ।

तेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानि तन्मसि ॥

య ఏతావంతశ్చ = ఇప్పుడు చెప్పబడిన ఏ రుద్రులు వేలకొలది ఉన్నారో

భూయాంసశ్చ = అంతకంటే అధికులై

దిశో రుద్రా వితస్థిరే = అన్ని దిక్కులలో కలరో

తేషాం సహస్ర యోజనేవ ధన్వాని తన్మసి = వారి ధనుస్సులు మాకు వేయి యోజనాల దూరములో వింటి త్రాడు తొలిగి ఉండు గాక

తాత్పర్యము

ఇప్పుడు చెప్పబడిన ఏ రుద్రులు వేలకొలది ఉన్నారో , అంతకంటే అధికులై అన్ని దిక్కులలో కలరో

వారి ధనుస్సులు మాకు వేయి యోజనాల దూరములో వింటి త్రాడు తొలగి ఉండు గాక!

విశేషాలు

రుద్రులు అనేకమంది ఉన్నారని భావము

పదకొండవ మంత్రము

నమో రుద్రే భ్యో యే పృథివ్యాం యేంతరిక్షే.

యే దివి యేషామన్నంవాతోవర్షమిషవ.

స్త్రీభ్యోదశ ప్రాచీర్దశ దక్షిణాదశ ప్రతీచీ

ర్దశోదీచీ ర్దశోర్ధ్వాస్త్రీభ్యో నమస్తేనో మృడయంతు తే యం ద్విష్మాయశ్చనోద్వేష్టి తంవో జంభే దధామి.

ఈ పెద్ద మంత్రాన్ని మూడు రకాలుగా విడగొట్టుకొని అర్థం చెప్పుకోవాలి

రుద్రే భ్యో యే పృథివ్యాం =ఏ రుద్రులు భూమిపై ఉన్నారో

, యేషామన్నం ఇషవః =ఏరుద్రులకు ఆహారమే బాణములో

తేభ్యః రుద్రేభ్యః నమః (అస్తు)= అటువంటి రుద్రులకు నమస్కారము

ప్రాచీః దశ= అటువంటి రుద్రులకు తూర్పు ముఖముగా ఉన్న పది వేళ్ళ చివరలు గల అంజలులతో నమస్కరిస్తున్నాను

దక్షిణాదశ =అటువంటి రుద్రులకు దక్షిణ ముఖముగా ఉన్న పది వేళ్ళ చివరలు గల అంజలులతో నమస్కరిస్తున్నాను

ప్రతీచీర్దశః=అటువంటి రుద్రులకు పడమర ముఖముగా ఉన్న పది వేళ్ళ చివరలు గల అంజలులతో నమస్కరిస్తున్నాను

దశోదీచీః =అటువంటి రుద్రులకు ఉత్తర ముఖముగా ఉన్న పది వేళ్ళ చివరలు గల అంజలులతో నమస్కరిస్తున్నాను

దశోర్ధ్వా తేభ్యో నమః =అటువంటి రుద్రులకు ఊర్ధ్వ ముఖముగా ఉన్న పది వేళ్ళ చివరలు గల అంజలులతో నమస్కరిస్తున్నాను

తే నః మృడయంతు =అటువంటి రుద్రులు మమ్ములను సుఖముగా ఉంచుగాక!

తే = ఎవరిని

అయం= మేము

ద్విష్టుః= ద్వేషిస్తామే

యశ్చ= ఎవ్వడు

నః= మమ్ములను

ద్వేష్టి=ద్వేషించుచున్నాడో

తం= అట్టి శత్రువును

వః= మీ యొక్క రుద్రుల యొక్క

జంభే =తెరవబడిన నోటిలో

దధామి.= ఉంచుచున్నాను.

తాత్పర్యము

ఎవరిని ద్వేషిస్తామో , ఏ శత్రువు మమ్ములను ద్వేషిస్తాడో , ఆ శత్రువులను రుద్దులారా! మీయొక్క తెరచి యున్న నోటిలో ఉంచుచున్నాను.

విశేషాలు

ఈ మంత్రము చదివే వానికి సుఖము, చదివే వారి శత్రువుకు నాశనమును కోరుచున్నది.

నమో రుద్రేభ్యః అను చోట వాచిక నమస్కారము,దశ ప్రాచీ మొదలయిన చోట్ల కాయిక నమస్కారము,తేభ్యోనమః అను చోట మానసిక నమస్కారము చెప్పబడినది.

పన్నెండవ మంత్రము

ఓం త్ర్యంబకం యజామహే సుగంధిం పుష్టి వర్ధనం

ఉర్వారుకమివ బంధనాన్మృత్యోర్మక్షీయమామృతాత్

त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ।

उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥

సుగంధిం = చక్కటి వాసనలు కలవాడు(ఆనంద స్వరూపుడు)

పుష్టి వర్ధనం= శక్తిని పెంచువాడుఅయిన

త్ర్యంబకం= మూడు కన్నులు కలిగిన శివుని

యజామహే= సేవించెదము

బంధనాత్= బంధమునుండి

ఉర్వారుకమివ= దోసపండు వలె (తనంతట తానే విడివడి , కింద పడిపోయినట్లు)

మృత్యోః= సంసార బంధనమునుండి

ముక్షీయ= మనంతట మనం విడివడాలి.

అమృతాత్ = మోక్షమునుండి

మా (ముక్షీయ)= మనము విడిపోకుండెదము గాక!

చక్కటి వాసనలు కలవాడు, శక్తిని పెంచువాడుఅయిన , మూడు కన్నులు కలిగిన శివుని సేవించెదము.
బంధమునుండితనంతట తానే విడివడి , కింద పడిపోవుదోసపండు వలె సంసార బంధనమునుండి మనంతట
మనం విడివడాలి.(అలా మమ్మలనిచేయమని ఇక్కడ ప్రార్థన.) మోక్షమునుండి మనము విడిపోకుండెదము గాక!

విశేషాలు

సుగంధి

శివునికి విశేషణంగా ప్రయోగించిన సుగంధి పదము మానవులమైన మనకు ఒక చక్కటి హితోపదేశము చేస్తోంది.

లోకములో కనిపించు విషయ వాసనలు నిజమైన సుగంధ భరితాలు కావు.

ఒక చక్కటి వాసనను ఆస్వాదించిన వెంటనే మనకు ఎటువంటి హాయి కలుగుతుందో, అలాగే శివుని పేరు తలుచుకొన్నంతనే అటువంటి హాయి మనకు కలగాలి.

సుగంధిం: సు-మంచిదైన, గంధ - సువాసన ద్రవ్యం.

మంచి సువాసనలతో కూడుకున్న గంధం నాలుగు దిక్కులలోనూ వాసనలను చల్లినట్లుగా మనపై తన భక్త జన వాత్సల్యమనే సుగంధాన్ని ఆ స్వామి చల్లుతున్నాడు. అందుకే ఆయన సుగంధి.

ఈ మంత్ర పఠనము వలన నిత్య జీవితంలో కలిగే అతి కష్టమైన సమస్యలు తమంతటా తామే విడిపోతాయి.

అనాయాసేన మరణమ్, వినా ధైర్యేన జీవనమ్ - అని పెద్దల మాట. తప్పనిదైన మరణము చాల సులభంగా

రావాలి. తీసుకొని, తీసుకొని చావకూడదు. ఆసుపత్రి మంచం మీద సేవలు చేస్తూ వీడు ఎప్పుడు పోతాడా! అని ఇంట్లో వాళ్లు , బంధువులు విసుక్కునేటట్లు చావకూడదు. అతి తేలిగ్గా మరణము రావాలి. అది చేసే ది పరమశివుని యొక్క ఈ మంత్రము. అందుకేదీనిని నిత్యము శ్రద్ధతో చదవాలంటారు.

మృత్యుర్యస్వాప సేచనం అని శ్రుతి. అంటే మృత్యువు శివునికి ఊరగాయ లాంటిదని అర్థం. తనను ప్రార్థించే వారి అప మృత్యువును నివారించేవాడు కాబట్టి శివునకు మృత్యుంజయుడు అని పేరు.

దీనిని మహా మృత్యుంజయ మంత్రంగా చెబుతారు. ఇది మనకు ఆయురారోగ్యాలను , సౌభాగ్యాన్ని, దీర్ఘాయువును, శాంతిని, తృప్తిని ఇస్తుంది.

ఈ మహా మంత్రాన్ని జపిస్తే , దైవ ప్రకంపనలు మొదలయి , యాక్సిడెంటులు మొదలైనవి కలిగించే మన చుట్టూ ఉన్న ఉన్న దుష్టశక్తులను తరిమికొడతాయి. అందువలన మంత్రాన్ని చదివే వారికి వారికి ఓ శక్తివంతమైన రక్షణ కవచం ఏర్పడుతుంది. ఈమంత్రానికి అన్ని రోగాలను తగ్గించే శక్తి ఉంది.

పద మూడవ మంత్రము

యో రుద్రో అగ్నో యో అప్పుయ ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు.

यो रुद्रो अग्नौ यो अप्सु य ओषधीषु यो रुद्रो विश्वा भुवना विवेश तस्मै रुद्राय नमो अस्तु

యో రుద్రో= ఏ రుద్రుడు

అగ్నో= అగ్నిలో

యో అప్పు= ఏ రుద్రుడు నీటిలో

య ఓషధీషు = ఏ రుద్రుడు ఓషధులయందు

యో రుద్రో విశ్వా భువనా = ఏ రుద్రుడు విశ్వమున భువనములో

వివేశ = లీనమై ఉన్నాడో

తస్మై రుద్రాయ = అట్టి రుద్రునకు

నమో అస్తు= నమస్కారము అగును గాక.

తాత్పర్యము

ఏ రుద్రుడు అగ్నిలో , నీటిలో, ఓషధులయందు ,విశ్వమున భువనములలో లీనమై ఉన్నాడో అటువంటి రుద్రునకు నమస్కారము .(అన్ని చోట్లా రుద్రుడున్నాడని తాత్పర్యము)

పది నాలుగవ మంత్రము

" తముష్టుహి యస్స్విషుసు ధన్వాయో విశ్వస్య క్షయతి భేషజస్య

యక్ష్యా మహీ సౌ మనసాయ రుద్రం న మో భిర్దేవ మసురం దువస్య

తమృచ్ఛాహి యః స్విష్టుస్సుధన్వా యో విశ్వస్య క్షయతి భేషజస్య ।

యక్షవామహే సౌమనసాయ రుద్రం నమోభిర్దేవమసురం దువస్య ॥

చక్కటి అస్త్ర శస్త్రాలు కలిగినవాడు , వైద్యుడై మన రోగాలను పోగొట్టేవాడు ,రాక్షసులను సంహరించే వాడయిన రుద్రునికి మన మనస్సులను శాంతంగా పవిత్రం చేస్తున్నందుకు నమస్కరిద్దాం.

విశేషాలు

ఈ మంత్రంలోని స్తుతి, (extol) యక్ష్య (worship), దువస్య (honour) అను మూడు క్రియా పదాలు పరుసగా వాక్కు, మనస్సు , శరీరాలతో చేసే త్రికరణ పూజను సూచిస్తున్నాయి..

పదిహేనవ మంత్రము

అయంమే హస్తా భగవానయంమే భగవత్తరః

అయంమే విశ్వభేషజోయం శివాభిమ ర్శనః

अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः ।

अयं मे विश्वभेषजोयं शिवाभिमर्शनः ॥

మే అయం హస్తః= నాయొక్క ఈ చేయి

శివాభిమర్శనః= శివునియొక్క పవిత్రమైన ప్రతిమను , లింగాకారమును తాకింది(అలంకరణము, మరియు అభిషేకము చేసే సందర్భాలలో)

అయం= అటువంటి ఈ చేయి

భగవాన్= అదృష్టము కలది.

మే అయం = నాయొక్క శివుని తాకిన ఆ చేయి

భగవత్తరః= చాలా అదృష్టకరమైనది.

మే అయం = నాయొక్క శివుని తాకిన ఆ చేయి

విశ్వ భేషజః= సమస్తమైన రోగములకు చక్కటి ఔషధము.

తాత్పర్యము

నా చేయి అలంకరణము, మరియు అభిషేకము చేసే సందర్భాలలో శివునియొక్క పవిత్రమైన ప్రతిమను , లింగాకారమును తాకింది. అటువంటి ఈ చేయి అదృష్టము కలది. అదృష్టకరమైనది. పరమశివుని పూజించిన ఈ చేయి సమస్తమైన రోగములకుచక్కటి ఔషధము

పది పాడవ మంత్రము

మృత్యవే స్వాహా మృత్యవే స్వాహా

मृत्यवे स्वाहा- मृत्यवे स्वाहा ॥

మృత్యువే స్వాహా = మృత్యు రూపుడైన పరమేశ్వరునికి ప్రీతి కలుగుటకు ఈ అగ్ని హోత్రము ద్వారా ఈ నమక మంత్రములతో కూడిన హోమము చేస్తున్నాము.మమ్మల్ని అతడు రక్షించు గాక!

విశేషాలు

దేవతలకు హవిస్సును (=అగ్నిహోత్రమునందు వేల్పుటకు ఇవ్వరబెట్టిన అన్నము;)అహుతి చేసేటప్పుడు చెప్పేమాట స్వాహా.

యజ్ఞకాండలో స్వాహా శబ్దం లేకుండా హవిస్సులు వేల్చడం ఉండదు. ఏ దేవతలను ఉద్దేశించి యజ్ఞాదులు చేస్తున్నారో వారికి హవిస్సులు అందడానికి 'స్వాహా' తప్పనిసరి. ఆహుతులు స్వాహాకార, వషట్కార పూర్వకంగా వేల్చినప్పుడే దేవతలకు అందుతాయి. ఐతే, సంధ్యావందనంలో కేశవ నామాలు చెప్పేటప్పుడు “త్రిరాచమ్య” అంటూ ముమ్మారు స్వాహాకారంతో ఆచమనం చేయడం వద్దతి. ఇక్కడ హోమాగ్ని ప్రసక్తి లేదు. ఐనప్పటికీ అవి దేవతలకు సమర్పించేవే కనుక స్వాహా శబ్దాన్ని వాడవలసి వస్తున్నది. స్వాహాశబ్దం హోమ సంబంధమైన సాంకేతిక పదం మాత్రమే కాదు. అది సార్థకమైన వాఙ్మయం కూడా. చక్కగా హుతమగుగాక అనే అర్థాన్ని కొందరు భాష్యకారులు ఉదహరించారు. ఇది మహామహిమాన్వితమైన మంత్రమని కొందరు విద్వాంసుల భావన. వేద మంత్రాలులేకుండానే స్వాహా మంత్రోచ్ఛారణ చేసే సందర్భాలు ఉన్నాయి. నిత్యనైమిత్తిక కర్మలలోనూ యజ్ఞ యాగాదులలోనూ ఆచమన క్రియతో “స్వాహా” సాక్షాత్కరించడం ప్రారంభ మవుతుంది. దేవతలకు ఆహుతులను అందించే శబ్దంగా “స్వాహా” ప్రసిద్ధమైంది. (పారమార్థిక పదకోశం (పాత్కూరి వేంకటేశ్వరరావు) 2010)

పద్దెనిమిదవ మంత్రము

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ విష్ణవే మృత్యుర్మే పాహి

ओं नमो भगवते रुद्राय विष्णवे मृत्युर्मे पाहि ॥

విష్ణవే= అంతటా వ్యాపించిన దేవునకు

భగవతే= ఐశ్వర్యం, ధర్మం, వైరాగ్యం, జ్ఞానం మొదలైన గుణములు కలిగిన భగవంతునికి

రుద్రాయ నమః= రుద్రునికి నమస్కారము.

మృత్యుర్మే పాహి = సంసార బంధములనుండి నన్ను రక్షించు.

అంతటా వ్యాపించిన దేవునకు, ఐశ్వర్యం, ధర్మం, వైరాగ్యం, జ్ఞానం మొదలైన గుణములు కలిగిన భగవంతునికి, రుద్రునికి నమస్కారము. సంసార బంధములనుండి నన్ను రక్షించు.ఓ శివా ! నీకు నమస్కారము.

ఇంతటితో నమకము సమాప్తము

ఈ అజ్ఞానితో నమకానికి అర్థ విశేషాలు వ్రాయించి జన్మకు కొంత సార్థక్యము కలిగించిన పరమశివునికి ఈ మహా శివరాత్రి సందర్భముగా నమో వాకములు. చమకాన్ని కూడా ఇలాగే అర్థ విశేషాలతో పూర్తి చేయించమని శివ స్వామికి ఏటికోర్లు.

- డా. తాడేపల్లి పతంజలి

ఓం శాంతిశాంతిశాంతిః